

טשענאטאכאווער צייטונג

Biblioteka Jagellońska
Kraków
Św. Anny 19

פרייטאג יעדעס פרייטאג
רעדאקציע און דריטערטאג
ערשטע אלע 6. — טעלעפאן 201

צוזאמגעשטעלט פון: 20 גרשני.
היינט פון רעדאקציע און דריטערטאג
CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.
פון היינט פון רעדאקציע און דריטערטאג.

Piątek, dnia 4 września 1931.

ליכט-צינדען 6.05

פרייטאג, פ' נצבים וילך כ"ב אלול תרצ"א.

בעקאנטמאכונג
די גבאים פון בית = המדרש
פון מיטאכאווער רבין שליט"א
אגראדאווה 14
מאכען בעקאנט דאס סאיו דא אויף די קינסטיגע ימים נוראים צו
פערדינגען א בערגענישע צאָה פלעצער פאר פרויען
צום דאווענען — אלע זענען די אלע וועלכע דאווענען שטענדיג
אין די וועלכע וועלכע היינט דאווענען זיך בערגענישע צעייטענס
מיט פלעצער. און געגענטייל זענען מיר פארן פלעץ נישט פער-
אנטווארטליך.
בעמערקונג: ס'וועט ווערען בעצייטענס אויסגעדאווענט.

לשמוע אל הרנה
ואל התפלה.
די גבאים פון דער חברה
„סומך נופלים”
מאכען בעקאנט, דאס היי - יאהר וועט געדאווענט
ווערען די ימים נוראים מיט די בעסטע בעלי-
תפלות אין זאל פון דער עוואנגעלישער יוגענד
אלע 14 (הייז'ה פראנקע).
ביזעטען פאר מענער און פרויען שוין צו בעקומען ביי ה'
משה דוד גאטינער אגראדאווה 18.

בעקאנטמאכונג
דערמיט מאַך איך בעקאנט דאס מיין
יובילער ווארשא
איז טעטיג און נעמט אן אלערארט גאָדשמיד
ארבייט צו מעסיגע פרייזען
י. בערמאן, ערשטע אלע 3.

Dr. M. Feiner-Hallemanowa
chor. dzieci
POWRÓCIŁA
Aleja 41, telefon 878.
Przyjmuje od. 3—5

SZKOŁA TAŃCÓW
baletm. K. KOSTECKIEGO
w lokalu własnym ul. Waszyngtona
d. Jasna 49.
Wycza Nowości Paryża i Lon-
dynu w kompletach i pojedynco.
Zapisy na kursy I, II, III, codziennie
od 10 rano do 9 wiecz.
אכטונג: פראקטישע לעקציעס קומען פאר
יעדען שבת פון 8 אָווענד, זונטאג פון 7 אָו.

דיפלאמירטע טאַנץ = שולע פון
מ. לובענסקי
עס ווערען אָגענומען איינשרייבונגען אויף
טאַנץ-לעקציעס אין אייגענעם קלאָס פילסודסקי 25.
דיפלאמירטער טאַנץ-לערער מ. לובענסקי.
בעמערקונג: מאַרגען שבת ד' 29. ה' 7 אָווענד
קומט פאר די ערשטע פראקטישע לעקציע פאר מיידע שילע-
ריינ'ס און שילער, וועלכע איך צעהט צו קומען.
מוזיק אונטער דער לייטונג פון ה' זיידמאן.

Szkoła tańców
baletm. PARNASOWA
I-sza ALEJA 9.
Przyjmuje zapisy na kurs I, II, III
i tańców najmodniejszych.
פראקטישע לעקציעס יעדען שבת פון 8 אָווענד
און זונטאג פון 7 אָווענד.

Pokój z kuchnią
do wynajęcia od zaraz.
Wiadomość u dozorcy, ul. Piłsudskiego 13.

צו דער חתונה פון אונזער חשוב'ען פריינד ה' **מענדיל אש** מיט פּרל.
געניא פראווער אונזער הארציגסטען מזל-טוב, זאל זייער צוקונפט זיין א
גליקליכע און צופרידענע
יוסף גאָלדבערג און פרוי

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער הויכגעשעצטען רב ר' **נחום אש** שליט"א
צוליב דער חתונה פון זיין וויתן ה' **מענדיל אש** מיט פּרל. **געניא פראווער**.
דעם יונגען פאר ווינשען מיר א בליהענדע צוקונפט.
אין נאמען פון די מתפללים פון רבי'ס מנין **הירשל טאביאש**.

צו דער חתונה פון מיין פריינד **מענדיל אש** מיט פּרל. **געניא פראווער**
ווינשט א גליקליכע צוקונפט
אבא ווינער.

צו דער חתונה פון
פּרל. **העלא קראסנער** מיט ה' **איזידאר ווינדמאן**
א הערצליכען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט ווינשען
מאנעס אייזער און פרוי.

צו דער חתונה פון אונזער ברודער און שוואַגער **איזידאר ווינדמאן**
מיט אונזער שוועגערין **העלא קראסנער** ווינשען א הארציגען מזל-טוב און
א בליהענדע צוקונפט.
משה ווינדמאן און פרוי.

Z intencji zaślubin przyjaciółki naszej p. LUTKI WIND-
MANÓWNY z p. SALOMONEM TAUZIEWICZEM życzą
wiele szczęścia i zadowolenia na nowej drodze ich życia.
LEON i SZYMON GOMULIŃSCY
i **DAWID UNGLIK**.

Piwo jest najstarszym napojem w Polsce.
S-ka Akc.
Browaru w Częstochowie
dawniej **K. SZWEDE**
jest najstarszym browarem w naszej okolicy

KOMPLET FREBŁOWSKI
ESTERY SZAJÓWNY
ul. Piłsudskiego 13 II piętro, front.
Zajęcia rozpoczynają się 15 WRZEŚNIA.
Zapisy dzieci od lat 3 przyjmuje się codziennie w godz.
od 11—2 po poł. i od 3—6 po poł.

צום ווינטער סעזאן:
טריקאטאזש-פראצעאווניע
ז. גליקסמאן
טשענאטאכאוו, אגראדאווה 13, פראנט - געוועלב
נעמט אן בעשטעלונגען און בעזיצט אויס'ס לאַגער ריין וואַלענע סוויטערס,
מענער און דאמען-פאָלאַווערען, קינדער-אַנצאגער, רייטווען, רעפארמען א. ז. וו.
!!! רעיעלע בעהאַנדלונג !!!

רי גבאים פון דער **שטאדט = שיהל**
מאכען בעקאנט, אז אָנהייבענדיג פון
מיטוואָך ד' 2. ווושעשען וועט יעדען טאָג פון 3 ביז 6 נאָכמיטאָג
זיין צו בעקומען אין דער קאַנצעלאַרע פון דער שטאָט-שוהל בילעטען אויף
די קומענדע ימים-נוראים. פאר די שטענדיגע מתפללים (צו צאָהלען) ווי אויך
צו פערדינגען פלעצער.
דערביי וועט אויפגעקאָם געמאכט, אז אָהן בילעט וועט אין דער פרויען-שוהל
נישט אַריינגעלאָזט ווערען.
די גבאים.

אין בית המדרש
פון „אגודת ישראל” סטראזשאקא 8
איז צו פערדינגען פלעצער פאר פרויען און מענער אויף
ר״ה יום = כפור אין סכות
מיט אלע בעקוועמליקייטען און מיט גוטע בעלי-תפלות.
דאס פערדינגען די פלעצער קומט פאר יעדען טאָג פון 5-9 א זייער אווענד.
בעמערקונג: די פערזאָנען וואָס האָבען געדינגענע פלעצער דאַרפען
בעצייטענס מעלדען צי זיי דערהאַלטען זייערע פלעצער.

געניא פראווער
חתונה געהאט
טשענאטאכאוו, אין אויגוסט 1931.

אונזער חשוב'ען מיטאָרבייטער ה' **מענדיל אש**
צו זיין חתונה מיט פּרל. **געניא פראווער**
ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
רעדאקציע, „טשענאטאכאווער צייטונג”.

אונזער פריינד ה' **מענדיל אש**
צו זיין חתונה מיט פּרל. **געניא פראווער**
א הארציגען מזל - טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.
ב. באַטשאַן און פרוי.

Z intencji zaślubin
p. MIECZYŚLAWA ASZA z p. GENIĄ PRAWERÓWNĄ
składają serdeczne życzenia
L. PŁOCKIEROWIE.

מיין פריינד ה' **מענדיל אש**
צו זיין חתונה
מיט פּרל. **געניא פראווער**,
ווינשט א הארציגען מזל-טוב.
שמעון באַטשאַן און פרוי.

ברכות מאליפות ואחולים לבנים מרובים לנשוא
מר **מנחם אש** עס בחינת לבן, מרת **גניה פראווער**.
יהא רעוה, שווערס יעלה יפה.
א. ח. שיפר.

פריינד **מענדיל אש** און **געניא פראווער!**
זאל אייער לעבענס-וועג זיין בעצירט מיט בליהען פון גליק און פרייד.
רפאל פעדערמאן רבקה פעדערמאן-צוקער
טשענאטאכאוו.
פארייז.

צו דער חתונה פון אונזער פריינד ה' **מענדיל אש** מיט פּרל. **געניא**
פראווער ווינשען א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צופרידען לעבען.
ישכר מרדכי זיגעלבוים און פרוי.

א הארציגען מזל טוב ווינשען מיר אונזער געהערטען רב ר' **נחום אש** שליט"א צו דער חתונה
פון זיין וויתן וויתן אונזער עהרען-מיטגליד ה' **מענדיל אש** מיט פּרל. **געניא פראווער**.
דעם יונגען פאר א גליקליך און צופרידען צוזאמענלעבען.
די גבאים און דאס קאמיטעט פון דער שטאָט-שוהל.

סיעל ברכות און א גליקליכע צוקונפט ווינשען מיר אונזער פריינד ה'
מענדיל אש צו זיין חתונה מיט פּרל. **געניא פראווער**.
לעבט גליקליך!
סאמועל קאץ און פרוי.

צו דער חתונה פון ה' **מענדיל אש** מיט פּרל. **געניא פראווער**
דעם הארציגסטען מזל טוב ווינשט
ווילהעלם זשעריקער.

צו דער חתונה פון אונזער פריינד ה' **מענדיל אש** מיט פּרל. **געניא**
פראווער א הארציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט ווינשען
ישעיהו גראנעק, פרוי און פאמיליע.

צו דער חתונה פון מיין חשוב'ען פריינד ה' **מענדיל אש** מיט פּרל. **געניא**
פראווער א הארציגען מזל - טוב און א גליקליך צופרידען צוזאמענלעבען
ווינשט א. ז. **פרידמאן**.

מזל-טוב און אייביגע צופרידענהייט ווינשען מיר אונזער פריינד **מענדיל אש**
צו זיין חתונה מיט פּרל. **געניא פראווער**, זיט גליקליך!
אברהם דויזלאָוסקי און פרוי.

צו דער חתונה פון אונזער עהרען-מיטגליד ה' **מענדיל אש** מיט פּרל. **געניא פראווער**
א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט ווינשט
די פערזאָנען פון קליינהענדלער-פערבאנד
אָבטיילונג אין טשענאטאכאוו.

אונזער חשוב'ען לייטער פון דער זעלנער-קיי ביי דער יודישער קהלה
ה' **מענדיל אש** צו זיין חתונה מיט פּרל. **געניא פראווער**
אונזער הארציגען מזל-טוב
אין נאמען פון דער פערזאָנלעכע אָפּיש פויגעל

א הארציגען מזל-טוב און אלדאס גוטס ווינשען מיר אונזער חשוב'ען פריינד
מענדיל אש צו זיין חתונה מיט פּרל. **געניא פראווער**
לעבט גליקליך!
כתריאל קעלציגלאָוסקי און פרוי

נאָטיצען

טאדעאיש האַלובקאָ

אין טרוסקאוויעץ איז פּערגאַנגענעם שבת אַווענד ערמאַרדעט געוואָרען אין זיין פּענסיאָנאַט - צימער דער וויצע-פרעזעס פון ב. ב. קלוב דעפוטאַט טא-דעאיש האַלובקא, וועלכער האט דאָרט געוויילט אויף אורלויב.

דעם האַלובקא איז געוועזען איי-נער פון די אַנגעזעהענסטע און פאַפּ-לעסטע פּאָליטיקער אין לאַנד, איבער-הויפט איז ער געווען טעטיג אויפ'ן געביעט פון דערפיהרען צו אַ פער-שטענדיגונג צווישען די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אין פּוילען. ער איז גע-ווען בעקאַנט מיט זיינע ליבעראַלע אַנשוואַנגען, מיט'ן בעמיהען זיך צו טאַלערייערן יעדענס אַנזיכטען, און לעצ-טענס האָט ער זיך, ווי די פרעסעווייזט אָן, פּיעל בעשעפּטיגט מיט דער אַק-ראַינישער פּראַגע, אין וועלכער ער האָט זיך בעמיהט צו געפונען אַ מעג-ליכקייט פון אַ פערשטענדיגונג.

זעהר פאַפּולער איז אויך געווען דעם האַלובקא צווישען די יודען אין פּוילען. צוליבע זיין בעשעפּטיגען ווך מיט דער יודישער פּראַגע, און זיין אונטערהאַלטען זיך מיט די יודישע כלל-טהוער, אויסהערען זייערע מיינוג-נען, און זיך בעקענען מיט די נאַציאָ-נאַל-יודישע פּאָסטילאַטען.

מיר געדענקען נאָך זיינע רייזעס אויף די קרעסען, ווי ער האָט אין יע-דער שטאַט אַנגעהאַלטען אַנפערענ-צען מיט די יודישע כלל - טהוער. ער האט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמ-קייט אויסגעהערט אַלץ וואס די יודי-שע פאַרשטעהער האָבען איהם איבער-געבען וועגען די יודישע נויטען, ווע-גען די פערשידענע געזעצען, וואס בעשווערען די יודישע עקזיסטענץ, אי-בערהויפט וועגען דעם שטייער-סיסטעם, וואס בעלזשטעט אַממעהערסטען די יו-דישע סוחרים און בעלי-מלאכות, און ער האָט שטענדיג געהאַט די נויטיגע פערשטענדיגס פאַר די איהם פאַרגע-שטעלטע פּראַגען.

אמת, אַז קיין גרויסע ישועות זענען פון זיינע געשפּרעכען און קאַנפערענ-צען נישט אַרויסגעקומען, די עקאָנאָמי-שע לאַגע פון די יודען אין פּוילען האט זיך פון דעם מיט גאַרנישט פער-בעסערט, אָבער מען מוז צוגעבען אַז די פּעראינטערעסירונג, וואס דעם הא-לובקא האט אַרויסגעוויזען צו דער יו-דען-פּראַגע אין פּוילען האָט געהאַט איהר בעדייטונג, און וואָלט מיט דער צייט אפּשר געברענגט די נויטיגע רע-זולטאַטען.

בעת די לעצטע סיים-וואַהלען, ווען די רעגירונג, איבערהויפט זיין פאַרטיי די סאַנאַציע האָט אנגעהויבען סימפּא-טירען מיט דער „אגידה“ זענען אַרומ-געבאַנגען פערשידענע ווערסיעס, אַז דעם האַלובקא אַלס פיהרער פון ב. ב. פּאָרטיי איז געגען דעם אַז די רעגירונג זיך שטיצען אויף, דער אַגודה, וועלכע איז ווייט נישט קולטורעל. מען האט געוואוסט צו דערזעהלען אַז ער איז געווען דוקא פאַר אַ פערשטענדיגונג און צוזאַמענאַרבייט מיט די ציוניסטען. מען האָט זאָגאַר דערזעהלט וועגען אַ רייהע קאַנפערענצען וואס ער זאל הא-בען אַנגעהאַלטען מיט דעם גרינבוים. ווילענדיג געווינען די נאַציאָנאַל-יודישע עלעמענטען אויף דער זייט פון דער רעגירונג בעת די וואַהלען, מען האט אויך געוואוסט צוצוגעבען, אַז ה' גרינבוים זאָל האבען צופיעל געפאַ-דערט און דעם האַלובקא איז אין גע-וויסערמאַסען געווען נאָכגיביג.

אַנדערע האבען ביי'ן היינטיגען טאָג טענות צום ה' גרינבוים אַז מיט זיינע צו-גרויסע פאַדערונגען האט ער גע-בראַכט דערצו אַז די אַגודה איז גע-וואָרען נאָהנט צו די היינע ספּערע, און דאס האט דערהיירט צום איצטי-גען קהלות-געזעץ וכדומה.

זעלבסטפערשטענדיליך קען מען נישט וויסען אויף ווי ווייט די דאָזיגע ווער-לי ראָזענבערג.

סייע שטימען מיט דער ווירקליכקייט, איבערהויפט בנוגע די שמעות וועגען וועלכע ס'איז אונטערהאַנדלונגען מיט דעם גרינבוים קען דאָך קיין צווייפּעל נישט זיין, אַז אויב אַזעלכע אונטער-האַנדלונגען זענען באמת פאַרגעקומען האָט ה' גרינבוים מיט זיין פּאָליטישען חוש און אַריענטאַציע געוויס געהאַ-דעלט אין איינקלאַנג מיט די יודיש-נאַציאָנאַלע אינטערעסען. אָבער איין זאָך איז קלאָר אַז דעם האַלובקא האט זיך כסדר פּעראינטערעסירט מיט דער יודישער לאַגע אין פּוילען, אַזוי אין עקאָנאָמישען ווי אין פּאָליטישען זין און זיין טויט איז אַ בעזונדערער פער-לוסט פאַר די פוילישע יודען, אי-בערהויפט ווען מען נעמט אין אַכט אַז ער איז געווען איינער פון די גע-צעהלטע פּאָליטיקער וואס האט זיך פערנומען מיט דער פּראַגע פון די יודען אין פּוילען.

י. פ.
Udzielam lekeyj gry na skrzypcach
Jadwiga Fajge
Kościuszki 2-b.

צי האָט ה' גאַלדשטיין געדאַרפט רעזיגנירען?

קיין פרעסענסייעס צום פולען צוטריו אלס פאַרטיי-קאַנדידאַט. פונדעסטוועגען ווי נאָר די אונטערהאַנדלונגען האבען זיך אַנגעהויבען האָבען אַלע, חוץ דער „אגודה“ וויער מיינונג ווייס אין נישט) ערקלערט, אַז ה' גאַלדשטיין איז די פאַסענדסטע פּערזאָן אויף דעם אַר-טעמינסטען האבען דאס ארטערגע-שטראַכען די פאַרשטעהער פון די ציו-נים, וועלכע האָבען זיך מיט אַ פאַר-וואַכען שפּעטער ערלויבט דיזעלבע פער-זאָן עפענטליך צו בעשמוצען. אויב אַזוי, אויב ה' גאַלדשטיין, טראָץ זיין פאַרטיי-פּיזאַנאַמיע, האָט געהאַט דעם צוטריו פון אַלע גרופען, טאָ פאַרוואַס האט ער נישט בעקומען מעהר ווי 5 שטימען?

פאַרמאָל האָט ער טאַקי נור בעק-מען 5 שטימען, אָבער פאַקטיש האָט ער געהאַט 7 שטימען, ווייל צורעכנענ-דיג זיין שטימע און די שטימע פון ה' געווינענאַר, וועלכער איז צופעליג אויף דער יזענג נישט געוועזען און וועל-כער וואָלט אומבעדינג געשטימט פאַר איהם. האָט שוין ה' גאַלדשטיין הייסט עס בעקומען אַנאַבסאָלויטע מעהרהייט און ער וואָלט בעשטימט דעם אַמט אַנגענומען, ווען די דריי פעהלענדע שטימען פון די ציונים וואָלטען געווע-זען נישט-ציוניסטישע, נור כאָטש אַנ-דערע (פאַרוואַס די דריי שטימען פון דער אַגודה האָבען געפעהלט, ווייס

אין נישט). ה' גאַלדשטיין האָט געוויס אויף אַלע שטימען נישט גערעכענט, אָבער דער קלאַפּ זאָל קומען פון דער זייט, פון אייגען פלייש, ווי ה' גאַלד-שטיין האט זיך אויסגעדריקט, פון דעם האט זיך דעם ה' גאַלדשטיין נישט גע-קענט חלומ'ן!

און אין אמת'ן איז דאָ פאַרגעקומען אַזעלכעס, וואס טרעפט זיך נישט אויף דער גאַנצער וועלט. צוויי גרופען פּעראייניגען זיך און נישט סתם גע-וועהליכע גרופען, נור צוויי לייבליכע שוועסטער, שטעלען אַרויס איין ליסטע, אויף וועלכער עס פיגורירט זייער קאַנ-דידאַט אַלס פרעזעס, און קאַמיר ער-לויבט זיך אויסצואַנען א סוד פון חדר, אַז מען האָט געהאַט אַזוי פיעל חוצפה און אויף דעם ערשטען אַרט האט מען אַרויסגעשטעלט דעם ה' שטענפּעלד, און ערשט נאָך אַ גרויסען סקאַנדאַל האָט מען די ליסטע אַרויס-געצויגען און אַריינגעגעבען אַ צווייטע מיט ה' גאַלדשטיין אין דער שפיץ. און נאָך דעם אַלעס קומען אויף דער זי-צונג און נישט שטימען פאַר זייער אייגענעם קאַנדידאַט, וואס פיגורירט אויף זייער ליסטע אַנרופען אַזע טהאַט פערראַט איז ווייניג, דאס איז אַ סקאַנ-דאַל, וואס איז נישט געהערט געוואָ-רען ביי-יגענט.

וואָס איז אייגענטליך דאָ פאַרגעקו-מען? ה' גאַלדשטיין איז געפאַלען אַלס קרבן פון דעם גרויסקייט-שגען פון די, וואס האָבען זיך איינגערעדט, אַז זיי מוזען האָבען דעם מאַנדאַט פון פאַרויצער פון ראַט און אַזוי ווי זיי האָבען עס נישט געקריגען און זיי הא-בען דאס ערקלערט דערמיט, וואס די מוזחי האָט זיך פערקויפט דעם ווירט-שאַפּטליך-דעמאָקראַטישען בלאַק און ביי זיי אַזוי אַרום צוגענומען דעם אַמט, דעריבער, דעריבער שטימען מיר נישט פאַר אונזער קאַנדידאַט, פאַר אונזער

די נעכטיגע וואַהלען

נעכטען אַווענד איז אין קהלה-לאָ-קאַל פאַרגעקומען צום 3-טען מאָל אַ יזענג פון דער נייער קהלה-פּערוואַל-טונג מיט'ן צוועק אויסצוועהלען אַ פרעזעס פון דער פּערוואַלטינג, צוליבע דעם, וואס ה' גאַלדשטיין האָט פון דעם דאָזיגע אַמט נאָך די פּויריגע וואַהלען רעזיגנירט.

צוליבע דער שפּעטער שעה קענען

א וואוינונג פון 2 צימערן מיט א קיך

מיט אַלע בעקוועהמליכקייטען מיט 2 אייגנאנגען

שוין איבערצוגעבען אָדער צו טוישען ערקאנדיגען זיך: ספּאַדעק 3, וו. 5.

בלוט און פלייש! אַט דאס הייסט אַ נקמה אין די וואַנצען, אַז דאס הויז ברענט!

און אין אמת'ן צי האָט טאַקי ה' וועקסלער צוגענומען ביי דר. בראַם דעם מאַנדאַט? ווי די ציונים וואָלטען נישט קאַמביוירט וואָלטען זיי קיין מעהרהייט נישט געהאַט. איך וויל ווי-דער אויפדעקען אַ סוד, אַז די אַלע קאַמביואַציעס צווישען די ציונים מיט די האַנדווערקער די נאָכט פאַר די וואַהלען פון פאַרויצער פון ראַט וואָל-טען גאַרנישט געהאַלטען. ה' וועקסלער וואָלט אויסגעקליבען געוואָרען אַלס פאַרויצער טראָץ דעם אַבמאָך פון די ציונים, האָב איך בעווייזען.

רעזומירענדיג די אַלע געברענגטע מאַטיווען איז דייטליך, אַז ה' גאַלדשטיין האָט נישט בעדאַרפט רעזיגנירען, ווייל ער האָט געהאַט דעם פולען צוטריו, אפּשר נישט פון אַלע פּערוואַלטינגס-מיטגלידער, אָבער פון אַלע וועהלער, דאָס איז זיכער. זאָל מען אַנפערנען די אַלע ציוניסטישע וועהלער (א חוץ די די געצילטע פאַרטיי פאַנאַטיקער) צו זענען זיי איינשטימיג מיט די קאַמביו-נאַציעס פון זייערע פערטרעטער, בין איין זיכער אַז מיר וועלען בעקומען אַ הילכטיגען ניין! און דאָס איז די טראַגעדיע פון די וועהלער און זייערע פערטרעטער, אַנשטאַט רעאַלע אַרבייט פיהרען זיי פאַליטיק, שעדליכע און אומפערזאַנטוואָרליכע פאַליטיק!

פון א קהלה - פרעזעס.

מיר נישט געבען דעם גענויען גאַנג פון די אונטערהאַנדלונגען. אין רעזול-טאַט פון וועלכע ה' גאַלדשטיין האָט ווידער בעקומען 7 שטימען און ה' זשעריקער (דעמאָקראַטען) 5 שטימען. ה' גאַלדשטיין האָט ערקלערט, אַז היינט פרייטאָג יוצט ער ערשט זאָגען, אויב ער נעמט אַז דעם פרעזעס אַמט.

Praca w komplecie przedszkolnym Marji Prejzerowiczówny

rozpoczęła się z dniem 2 września br. Przyjmuje się dzieci od lat 3-ch.— Przygotowuje się także dzieci do kl A i B.— Ilość miejsc ograniczona.— Zajęcia prowadzone najnowszym systemem. Rytmika i gimnastyka dziecięca Przjmuje się zapisy na komp let popoł. z przygotowaniem do kl. A i B.

Zapisy przyjmuje się u p. Prejzero wicz, Aleja 1

נאָכ'ן אַוועקגעהן פון דיענער האָט זיך די בעראַטונג אויפסניי אַנגעהויבען, עקיאבא האָט געזאגט: איצט וועלען מיר האבען אַ שווער שטיקעל אַרבייט, ווארום ביים גובערנאַטאָר אין הויז זע-נען זיי גוט געשיצט.

און איך האָלט אַז מיר וועלען איצט גאַרנישט קענען מאַכען—האט איינער פון די פאַריזער אַנגעטען געזאָגט—זיי קענען ביים גובערנאַטאָר זיין אַ לעב-גערע צייט און מיר קענען דאָך אין מיילאַנד נישט גלאַט זיצען.

עקיאבא איז געוואָרען זעהר אויפגע-רעגט, ער האָט זיך אויפגעשטעלט און געאַנגען אַהין און צוריק איבער'ן צי-מער אַ קרצע וויילע. ענדליך האָט ער געזאָגט:

הערט מיך אויס, איך מיינ אַז ס'איז נישטאָ קיין אַנדערע עצה נאָר איהר מוזט איצט פערלאָזען מיילאַנד, און נאָכדעם ווי דער גובערנאַטאָר וועט זיך פון אונזערע חברים, זיינע מענ-שען, דערוויסען אַז איהר זענט אַוועק און דער באַראָן וועט צוריקגעהן מיט זיין טאָכטער און זיין וואוינונג, דאָן וועט איהר קומען אַק שטרענגען גע-היים, און די זאָך אַדורכפיהרען.

אַלע האבען אַקצעפטירט עקיאבא'ס פלאַן, און נאָך איז דער זעלבער נאָכט האָבען די פאַריזער געהיים-אַנגענטען פערלאָזט מיילאַנד.

(פאַרט. קומט).

מען. עקיאבא, וועלכער האט אונטערגעהערט זייער געשפּרעך, האט זיך מעהר נישט געקענט איינהאַלטען, און ער איז אַריין אין צימער, וואו זיי זענען געשטאַנען און געפרעגט:

אין וואס בעשטעהט דאס וויכטיגע נייעס וואס איהר האָט מיר איבערצו-געבען?

דער באַראָן מיט זיין טאָכטער גע-פונען זיך ביים גובערנאַטאָר אין הויז, וואו זיי וועלען זיך געפונען אַזוי לאַנג ווי די פאַריזער וועלען זיין אין מיי-לאַנד—האָט דער דיענער געענטפערט.

וואָס?

אַזוי איז דאס, איך אַליין האָב דעם באַראָן אַריינגעפיהרט צום גובערנאַטאָר און נאָכדעם ווי ער איז געזעסען אין קאַבינעט אַ קרצע צייט, האָט מיין הער מיר בעפולען איך זאָל געהן צום באַראָן מיט אַ בריוועל און ברענגען אַהער זיין טאָכטער, וואס איך האָב אויך געטון.

הייסט דאס, אַז דער באַראָן מיט זיין טאָכטער געפונען זיך אין גובער-נאַטאָרס הויז—האָט געזאָגט עקיאבא.

דער דיענער האָט נאָך דערזעהלט גענוי די פרטים, ווי אַזוי עס איז צו-געגאַנגען און דאס געשפּרעך צווישען גובערנאַטאָר מיט'ן באַראָן וואס ער האָט אונטערגעהערט, און נאָכדעם ווי עקיאבא האָט איהם געגעבען אַ געוויסע סומע געלד איז ער אַוועק.

באלד צוגערעטען צו דער זאָך. מיר זענען אַלע איינשטימיג—האט ער געזאָגט—אַז דער באַראָן מוז גע-פאנגען ווערען. די פאַריזער הערען מוזען זייער אויפגאַבע אַדורכפיהרען, איבערהויפט איז פאַר מיר זעהר וויכ-טיג די פּערזאָן פון באַראָנס טאָכטער ראָזא, צוליבע וועלכער איך לאָז זיך קאָסטען אַ אונגעהויערע סומע, מיר מו-זען דעריבער צוטרעטען צו דער אַר-בייט.

פּלוצים האט זיך דערהערט אַ קלאַפּ אין טיער, אַלע אַנוועזענדע האבען זיך דערשראָקען, אָבער דער וואס האט דאָ געוואוינט איז אַרויס עפענען, און פאַר איהם איז געשטאַנען דעם גובער-נאַטאָרס דיענער וועלכער איז געווען דורך עקיאבא'ן איבערקויפט.

דער עקיאבא'ן האט זיך זעהר דערשרא-קען מיינענדיג, אַז דער דיענער איז געקומען איהם נאָכשפּיאָנירען, אָדער רופען צום גובערנאַטאָר, און ער האט איהם געפרעגט:

וואס האָט אייך געברענגט צו מיר אַזוי שפּעט אין אַווענד?

איך וויל ביי אייך דעם ה' עקיאבא — האט יענער רוחיג געענטפערט.

וואס הייסט? איהר דאַרפט זיך פאַר מיר נישט היטען, איך ווייס אַז עקיאבא איז דאָ ביי אייך און איך האָב אַ זעהר וויכ-טיגע זאָך איהם איבערצוגעבען צוליבע וועלכען איך בין ספּעציעל אַהערגעקו-

די פערפאלגטע.

ראמאן פון יווישען לעבען אין איטאַליע, אין 19-טען יאָהר-הונדערט. פריי פון העברעאיש דורך י. געלזאָהן.

איך פערשטעה אייער לאַגע, אָבער וואס איז צו מאַכען? איך קען דאָך די מענשען נישט אַרומנאָרען, איך האָלט דעריבער פאַר געוואונשען זיי איינצו-לאַדענען אַהער שפּעט אין אַווענד, קיינער זאָל נישט וויסען, און מיר ווע-לען זיך צוזאַמען בעראַטען וואס וויי-טער צו טהון.

נאָך אַ לענגערע אונטערהאַנדלונג האָבען זיי איינגעשטימט צו דעם פאַר-שלאָג, עקיאבא איז באלד אַוועק, אויף דעם אַרט וואו ער האט זיך געהאַט מיט די פאַריזער אַגענטען צוגעשטימט, אַז זיי זאָלען אויף איהם וואַרטען.

די פאַריזער האבען נישט געוואָלט אַזוי לייכט נאָכגעבען עקיאבא'ס פלאַן צו געהן אַהין, מורא האבענדיג אַז דאס איז אַ שפיצעל פון גובערנאַטאָר זיי אַריינצונאָרען אין זיין נעץ, אָבער נאָכדעם ווי עקיאבא האָט זיי פּערזו-כערט אַז ער טראָגע די פּעראַנטוואָרט-ליכקייט, און זיי קענען זיך אויף איהם פערלאָזען, האָבען זיי איינגעשטימט און זענען צוזאַמען מיט עקיאבא'ן גע-גאַנגען אין דעם בעשטימטען אַרט, וואו יענער האט אויף זיי געוואַרט.

די פּעראַנטוואָרט האט אין עט-ליכע ווערטער זיי בעקענט און איז צומויטען געוואָרען אין זיין פּענסיאָנאַט - צימער דער וויצע-פרעזעס פון ב. ב. קלוב דעפוטאַט טא-דעאיש האַלובקא, וועלכער האט דאָרט געוויילט אויף אורלויב.

דעם האַלובקא איז געוועזען איי-נער פון די אַנגעזעהענסטע און פאַפּ-לעסטע פּאָליטיקער אין לאַנד, איבער-הויפט איז ער געווען טעטיג אויפ'ן געביעט פון דערפיהרען צו אַ פער-שטענדיגונג צווישען די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אין פּוילען. ער איז גע-ווען בעקאַנט מיט זיינע ליבעראַלע אַנשוואַנגען, מיט'ן בעמיהען זיך צו טאַלערייערן יעדענס אַנזיכטען, און לעצ-טענס האָט ער זיך, ווי די פרעסעווייזט אָן, פּיעל בעשעפּטיגט מיט דער אַק-ראַינישער פּראַגע, אין וועלכער ער האָט זיך בעמיהט צו געפונען אַ מעג-ליכקייט פון אַ פערשטענדיגונג.

זעהר פאַפּולער איז אויך געווען דעם האַלובקא צווישען די יודען אין פּוילען. צוליבע זיין בעשעפּטיגען ווך מיט דער יודישער פּראַגע, און זיין אונטערהאַלטען זיך מיט די יודישע כלל-טהוער, אויסהערען זייערע מיינוג-נען, און זיך בעקענען מיט די נאַציאָ-נאַל-יודישע פּאָסטילאַטען.

מיר געדענקען נאָך זיינע רייזעס אויף די קרעסען, ווי ער האָט אין יע-דער שטאַט אַנגעהאַלטען אַנפערענ-צען מיט די יודישע כלל - טהוער. ער האט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמ-קייט אויסגעהערט אַלץ וואס די יודי-שע פאַרשטעהער האָבען איהם איבער-געבען וועגען די יודישע עקזיסטענץ, אי-בערהויפט וועגען דעם שטייער-סיסטעם, וואס בעלזשטעט אַממעהערסטען די יו-דישע סוחרים און בעלי-מלאכות, און ער האָט שטענדיג געהאַט די נויטיגע פערשטענדיגס פאַר די איהם פאַרגע-שטעלטע פּראַגען.

אמת, אַז קיין גרויסע ישועות זענען פון זיינע געשפּרעכען און קאַנפערענ-צען נישט אַרויסגעקומען, די עקאָנאָמי-שע לאַגע פון די יודען אין פּוילען האט זיך פון דעם מיט גאַרנישט פער-בעסערט, אָבער מען מוז צוגעבען אַז די פּעראינטערעסירונג, וואס דעם הא-לובקא האט אַרויסגעוויזען צו דער יו-דען-פּראַגע אין פּוילען האָט געהאַט איהר בעדייטונג, און וואָלט מיט דער צייט אפּשר געברענגט די נויטיגע רע-זולטאַטען.

בעת די לעצטע סיים-וואַהלען, ווען די רעגירונג, איבערהויפט זיין פאַרטיי די סאַנאַציע האָט אנגעהויבען סימפּא-טירען מיט דער „אגידה“ זענען אַרומ-געבאַנגען פערשידענע ווערסיעס, אַז דעם האַלובקא אַלס פיהרער פון ב. ב. פּאָרטיי איז געגען דעם אַז די רעגירונג זיך שטיצען אויף, דער אַגודה, וועלכע איז ווייט נישט קולטורעל. מען האט געוואוסט צו דערזעהלען אַז ער איז געווען דוקא פאַר אַ פערשטענדיגונג און צוזאַמענאַרבייט מיט די ציוניסטען. מען האָט זאָגאַר דערזעהלט וועגען אַ רייהע קאַנפערענצען וואס ער זאל הא-בען אַנגעהאַלטען מיט דעם גרינבוים. ווילענדיג געווינען די נאַציאָנאַל-יודישע עלעמענטען אויף דער זייט פון דער רעגירונג בעת די וואַהלען, מען האט אויך געוואוסט צוצוגעבען, אַז ה' גרינבוים זאָל האבען צופיעל געפאַ-דערט און דעם האַלובקא איז אין גע-וויסערמאַסען געווען נאָכגיביג.

אַנדערע האבען ביי'ן היינטיגען טאָג טענות צום ה' גרינבוים אַז מיט זיינע צו-גרויסע פאַדערונגען האט ער גע-בראַכט דערצו אַז די אַגודה איז גע-וואָרען נאָהנט צו די היינע ספּערע, און דאס האט דערהיירט צום איצטי-גען קהלות-געזעץ וכדומה.

זעלבסטפערשטענדיליך קען מען נישט וויסען אויף ווי ווייט די דאָזיגע ווער-לי ראָזענבערג.

וועגען א פערנאכלעסיגטען ענין...

ייגמונד פאשאף

רייזע איינדריקען*

א.ר.ענטנא.

פריי, וואס בעזיצט נישט קיין פארמע- לע חתונה-אקטען אדער א קינד, וואס ווערט געבוירען פון אזא פאר און ווערט געמאלדען אויף דער מוטער'ס נאמען.

עס מוז אלזא אין דער ערשטער רייע געארדענט ווערען די איינמאל- דונגס-פראגע.

נאכ'ן דערפיהרען דעם ענין צו א גארמאלען צושטאנד, דאך אדורכגע- פיהרט ווערען א גענויע סטאטיסטיק, וואס זאל בעריקזיכטיגען, אויסער די פער- סאנאלע און סאציאלע מאמענטען, אויך פראגען וועגען געזונדהייטס-און וואוי- נונגס-בעדינגונגען פון די ברייטע מא- סען פון דער יודישער בעפעלקערונג. בעזיצענדיג א גענוי און פרעציז בעאברייט סטאטיסטיש מאטעריאל, ווע- לען די בערופענדע יודישע רעפערענצ- טאנץ - קערפערשאפטען אויפמערקזאם מאכען אויף דער סעציאנאלער פאגע פון דעם אדער יענעם שטאנד און פא- דערען דעם פראפארציאנעלע גענוס אין די הוצאות פון די רעגירונגס-און קאמונאלע מאכט-ארגאנען אויף די קול- טורעלע און סאציאלע הצטרות'ן פון דער בעפעלקערונג.

דאס זעלבע וועגען ארימקייטס-צייג- נישען.

ס'זענען פעהרגאנען א רייע ווייזע אינסטיטוציעס, וואס פערנעמען זיך מיט לינדערען די יודישע נויט, אבער געטהון ווערט עס אהן יעדען פלאץ און די הויפט-זאך, עס איז נישטא קיין גע- נוגענדע קאנטראל איבער די, וואס געניסען פון דער פילאנטראפיע און דאריבער טרעפט, עפ"י רוב, אז די הילף ווערט נישט געגעבען דעם, וואס נויטיגט זיך אין איהר, אדער נישט אין דער געהעריגער מאס.

פלייז'ן. ס'טרעפט אז דער מאגיסטראט מאהנט קוראציע - קאסטען ביי זעהר פערערימטע יודען, אדער זאגט אב אנדערע הילף, ווייל ער שטיצט זיך אויף צופעליגע אינפארמאציעס, צוזא- מענגעליבענע צווישען שכנים דורך א מאגיסטראט-בעאמטען, וועלכע קע- נען לויט מיין מיינונג, נישט זיין מאס- געבענד.

עס דאך דעריבער איינגעפיהרט ווערען ביי דער קהלה אנ'ארימקייטס- קארטאטעק, וואו ס'זאלען רעגיסטירט ווערען אלע, וואס זענען בעקאנט דער קהלה אלס ארימע, וואס קענען נישט אויסקומען אהן געזעלשאפטליכע שטי- צע. יעדע געזעלשאפטליכע אינסטיטו- ציע וועט אויך צום סוף פון יעדען חודש צושיקען א גענויע ליסטע פון די, וואס האבען זיך אין פערלויף פון חודש געוואנדען נאך שטיצע, אונג- בענדיג דערביי די בעקומענע אינפאר- מאציעס וועגען פערמעגענס - צושטאנד געבענד.

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

בען האט אויך איצט בעקומען די אוי- בערהאנד, די גבורה, דאס גשמיותדיגע, ווער עס איז שטארקער דער איז מנצח. דער אויסוואהל פון די קהלה פרנסים און דאזאָרעס איז נישט געווען קיין גליקליכער. מען קאן נישט קאנסטיטו- אירען דאס פרעזידיום פון דער פער- וואלטונג, אײגענטליך נאך א פרעזעס (מעגליך אז אויף דער נעכטיגער זיצונג איז שוין דער פרעזעס אויסגעוועהלט געוואָרען, ווארום בעת איך שרייב די שורות, איז נאך די זיצונג נישט פא- געקומען) אבער ווען אפילו דער פרע- זעס איז שוין יא אויסגעוועהלט איז נאך נישט שמשע אז אלס איז שוין אין ארדנונג, מחמת דעם וואס עס דאך אונבעדינגט בעצייכענט ווערען דער גאנצער קאמף, וואס האט זיך געטהון ארום דער גאנצער פראגע און דאס וויל איך טאקע פעסטשטעלען.

די יודישע בעפעלקערונג האט זיך צוטהיילט אויף צוויי (און אפשר גאהר איינע דריי און נאך מעהר מחנות), און שיעור רכילות און פליאטקעס, איסגע- טראכטע ליגענס און זולולים און דער עיקר - אלע גרופען, בעמיהען זיך אין די „קאָרדאָרען“ אויסצוקעמפען זייער איבערגעוויכט זייער „מאכט“ און דער עיקר שבעקרים איז דאס וואס א טייל וועלכע האלטען זיך פאר די אויפריכ- טיגע עהרליכע געזעלשאפטליכע (מיט היכען פאטאס) קעמפער, אויך זיי ווי- לען בעקעמפען די גענוער מיט דער

כמעט אין אלע שטעט און שטעט- לעך איז דאס רעגיסטירען די חתונות, געבוירען און טויט-פאלען ביי דער יו- דישער בעפעלקערונג שטארק פערנאכ- לעסיגט און פערלאָזט.

די פאלגען פון דער פערנאכלעסיג- קייט זענען פאטאלע: מען קען נישט פעסטשטעלען קיין גענויע ציפער ווע- גען דער צאהל און וואוקס פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען. איך גלייב, אז עס איז איבריג ארום- צורעדען ברייטער די נויטיגקייט פון א פונקטליכער דער גענויער פערשריי- בונג פון דעם נויטיגען אקט וועגען געבורט אדער טויט-פאל, וואס גיט די מעגליכקייט וויסענשאפטליך צו בעא- בייטען און פעסטצושטעלען די בעפעל- קערונגס - בעוועגונג, וועלכע האט א גרויסע געזעלשאפטליכע און סאציאלע בעדייטונג פאר'ן פאלק.

אין טשענסטאכאָו צ. ב. ווערט דער פראצענט פון דער יודישער בעפעלקע- רונג, דורכ'ן מאגיסטראט, בערעכענט אויף 25-26, בעת יודישע קרייזען שא- צען איהם אויף 30-33. דער חילוקי- דעות האט געהאט, זייער צייט, א גרויסע בעדייטונג ביים פעסטשטעלען די שטאטישע סובסידיעס אויף יודישע צוועקען.

די פערנאכלעסיגקייט וועט אויך אי- לוסטירען בולט פאלגענדער פאקט: די וויג-קינדער סטאציע ביים „טאָו“ בעקומט יעדען חודש פון דער קהלה אנ'אויסצוג אויפ'ן יסוד פון דער ליסטע שיקט דער „טאָו“ א געשולטע היגיע- ניסטן צו דער מוטער, כדי צו לער- נען זי ווי מ'דארף זיך אומגעהן מיט'ן זויג-קינד און פערשרייבען עס אין דער וויג-קינדער סטאציע.

עפ"י רוב ווערט, אבער, די היגיע- ניסטן אויפגענומען דורך א דערוואק- סען קינד, ווייל, ווי ס'ווייזט זיך ארום פערנאכט שוין דאס „וויג-קינד“ אין דער שול, נאך מ'האט עס פשוט פערגעסען איינצומעלדען אין דער צייט.

נאך מעהר - פערנאכלעסיגט איז דאס ערלעדיגען די חתונה-אקטען. דאס נישט אדורכפיהרען די פארמעלע חתונה-אק- טען ברענגט דערצו, אז אויך די ניי- געבוירענע קינדער ווערען אדער גענצ- ליך נישט געמאלדען, אדער איינגע- שריבען אלס „קינדער אהן א פאטער“. און נישט איין סטאטיסטיקער פער- טראכט זיך אויף דער גרויסער צאהל יודישע „ממוהים“, בעת מיר, יודען, שטאלצירען מיט דער טהרת המשפחה, וואס שטעהט ביי יודען העכער, ווי ביי די אומות-העולם. פערשטעהט זיך, אז די אָבעלעזונע- קייט אויף דעם געביטע האט אויך רעכטליך-יודישע קאנסעקוענצען, ביים פעסטשטעלען די ירושה - רעכט פון א

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

אונטער'ן צייכען פון קאמף. טשענסטאכאָו, די רהיגע שטאָדט וואס האט אין אלע צייטען פון מחלוקת און אַרומרייטענישען שטענדיג גע- לעבט בשלום, איז איצט געוואָרען א ארעב פון קאמף און אומיהר. די גאנצע טשענסטאכאָווער בעפעל- קערונג אהן אויסגאָהם סיי יודען ווי אויך קריסטען זענען פעראינטערעסירט ווער וועמען עס וועט אוועקלעגען אויף די לאַפאָטקעס... אין ציריך וואו עס קעמפען די „זא- פאשניקעס“ זיצען הונדערטער מענשען און קוקען זיך צו מיט אומגעוואָלד, ווער עס איז שטארקער. דרך דעם האט מען פאר דעם גבור, פאר דעם וואס קאן געבען א בעסערען זענען, מען פיהלט א געוויסע פיעטעט פאר דעם פיזיש שטארקען, עס זענען אוועק די צייטען ווען מען האט געהאט א יראת הכבוד פאר דעם גרויסען גייסט, פאר'ן קאלאס פון וויסען און גייסטיגע גאונים. עס איז היינט א וועלט פון דער פויסט פון נצח שבגבורה... ויצטוון און צירק און קוקסט זיך צו ווי אזוי דער עולם בעוואונדערט די ריעזען און מיט געוואלדיגע התפעלות ווערען אפלאָדירט די שטארקע, הויפטטו אן צו פערשטעקען, אז מיר לעבען אין א וועלט פון ברוטאלער איבערגעוויכט אז היינט איז א קנאקער דער, וואס קאן געבען יענעם אין דער מאָרדע. אַקעגען וואס זאג איך דאס, אַקע- גען דעם וואס אין אונזער יודיש לע-

בעטייליגענדיג זיך א רייה יאהרען אין פערשידענע רינג-קאמפען האב איר- צומגערירט כמעט דעם גאנצען ער- קוגעל און, אגב, קענען געלערנט פער- שידענע לענדער און פעלקער, שטודירט און אָבסערווירט זייערע מנהגים און וויסען, געפיהרט געשפרעכען מיט זיי- ערע גייסטליכע און געלעהרטע וועגען פערשידענע פילאָזאָפישע, רעליגיעזע און סאציאלע פראָבלעמען - און מער- ווי דריי: אומעטום, אין אלע לענדער, וואו מיינע פיס האלען געטראָטען, האב איך בעגעגענט יודען, ספרדישע און אשכנזישע, פעראינטערעסירענדיג זיך מיט זייער פאָלקלאָר, שפראך און טרא- דיציעס. פיעל, זעהר פיעל מאטעריאל מכה די דאָזיגע אלע ענינים האב איך צונויפגעזאמלט, האָפענדיג דאס אלעס צו פערעפּענטליכען אין א בוך - פאָרם. נישט איינמאל האט זיך א וועהאָג- פולער קרעכץ פון מיין האָרען-ארויס- געריסען און א יסורים-פולע פראגע האט מיין מוח געגעבערט: טאטע, זי- סער טאטעניו אין הימעל! דיין צווייטע און צושפרייט פאלק בעזיצט דאך אזוי פיעל טאלאנטען, אזוי פיעל איינגעבו- רנע אינטעליגענץ, אזא רייכע קולטור- און פאָרוואָס ווערט עס אזוי פערפאלגט און געפייניגט אויף יעדען שריט און טריט? -

איך וויל דאך אין אלגעמינע שטרי- כען איבערגעבען מיינע איינדריקען ווע- גען ארגענטינישען יודענטום. רעדענדיג אָבער וועגען ארגענטינער יודען, מו- זען מיר זיך אבשטעלען בעזונדערס אויף בוענאָס-אייירעס, בעווייל דאס איז

(*) דער וועלט-בעריהמטער יודישער אַטלעט זיג- מונט פאָשאָף, וועלכער ווילט אין אונזער שטאָדט, האט בערלינגען זיך צו טיילען מיט אונזערע לעזער מיט זינען זעהר אינטערעסאנטע ריזע-איינדריקען, געגענדיג זיך אונזער צייטונג א רייזע ארטיקלען. דאס קומענדיג ארטיקלע וועט זיין געוויסעמאס ווייטען קאָנציעס אין ארגענטינא.

פון אינטערעסאנט. די קהלה וועט אויך דארפן שאַפען אַנ'אינפארמאציע-אנס- קאמיסיע, וואס זאל אויספארשען יעדען אייגענעלעכע פאקט. אזא קארטאטעק וועט, אַריינברענגען אַפּיסעל אַהדונג אין די יודישע אינס- טיטוציעס גופא, ווייל זיי וועלען זיך קענען אינפארמירען אין דער קהלה, אויב זיי ווערען נישט אויסגענוצט און מיט איהר וועט זיך אויך, אהן יעדען ספק, רעכענען יעדע פעפענליכע, אפי- צעל נישט-יודישע, אינסטיטוציע.

לעצטענס האט אויך דער ווארשא- ווער מאגיסטראט איינגעפיהרט אזא קארטאטעק. ביידע פראגען: סטאטיסטיק און ארימ- קייטס - קארטאטעקען דארפן גע'עזט ווערען דורך דער יודישער קהלה. י. ראָזנבערג.

„מאכט“ וועכענדיג זי אין די קאָרדאָרען. היוצא לנו מדברינו, דער מיין פון די דאָזיגע ווערטער איז, איינמאל פאר אלע מאל פעסטצושטעלען, אז עס זענען נישט פעהרגאנען קיין צדיקים און קיין רשעים, נאר אַפּיעקטיוו גענו- מען, זענען אלע קעמפּענדע צדדים, וואס האָבען אין משך פון אזוי פיעל חדשים געקעמפט כדי צו בעקומען די מאכט אין דער קהלה, נישט ריין פון זינד. איך שטעל דאס פעסט מיט א ריין געוויסען און אקלאָרען ישוב הדעת, אז אלע אנהויבענדיג פון די ערשטע בוי די לעצטע, אז איהר אלע זענט נישט געווען עהרליך אין אייער קאמף צו בעזיגען מיט אלע מיטלען (אפילו נישט קיין פשר'ע) דעם גענוער.

די איינציגע צייט אין טשענסטאכאָ- ווער לעבען געפונען זיך אונטער'ן צייכען פון קאמף.

בעצייטענס זיך געכאָפט. אין מיין דאס די אַפּערע פון ה... דער טייוועל ווייסט איהם ווי ער הייסט, וועלכער האט געוואלט אפּערירען אונ- זער חכם ר' שמואל'ן. לעולם איז מיר א גרויס וואונדער אז עס איז געלונגען דעם ראפנירעטען אפּעריסט אויף אזוי פיעל, וואָרעם ר' גאָלדשטיין איז דאך א יוד וואָס קוקט קלאָהר אויף יעדע זאך, ווי אזוי האט ער זיך געקאָנט פערנעמען און נעמען ערנסט די מעשה מיט דער ירושה פון 5 טויזענד דאָלאַר פאר די היענע יודען און ער איז אַגעזעסען מיט דעם דעלעגאט אפּשר 4 שעה אויפ'ן זייער אעלענער געאָרפייט אויף דעם צו- פאן קאמף.

די קהלה האט זיך געוואונשען, אז אין דער שטאָדט-שוהל זאל מען היי- יאהר יוצא זיין אהן א כאָר, מחמת דעם וואָס גאהר פשוט. עס איז נישטא קיין מוזמין, האָבען זיך אָבער די מתפל- לים אָנגעהויבען צו פונטעווען, אז זיי ווילען כאָטש אויף אַדי ימים נוראים האָבען א כאָר. די גבאים האָבען זיך געפיהלט אין נישט קיין אנגענומענע לאַגע, פון איין זייט האָבען זיי געוואלט נאָכקומען דעם וואונש פון דער קהלה פון דער צוויי-

טער זייט האָבען זיי זיך אָבער גע- ראָקען פאר'ן פאָלקס-צאָרן פון די מתפל- לים און האָבען מסכים געווען איינצו- לאַדענען א דיריגענט וועלכער גרייט צו א כאָר מיט'ן קנאָק. דערווייַל טרומפירען די מתפללים וועלכע האָבען געוואונען די רעוואָלוציע. קרשעפיצער דאָזאָרעס אַנטי-רעליגיעז? פון קרשעפיץ איז מען מודיע, אז צו דער דאָרטיגער פאָליצע איז אָנגעקומען א בעפעל פון סטאָראָסטווא, מען זאל אויספארשען צו די ניי-געוועהלטע דא- זאָרעס זענען נישט אַנטי-רעליגיעז. פערשטעהט זיך דאך, אז די פאָליציי האָט פעסטגעשטעלט, אז כמעט אלע דאָזאָרעס דאָזענען איז פרינץ תם'ס תפילין און אזא אפילו די צייגונגשע דאָזאָרעס זענען בעל-תפלה'ס, אלא וואָס דען איז געקומען צו אזא אויספארשונג איז דער תירוץ ר' לייבעלע.

ר' לייבעלע היידע האט אריינגעשרי- בען צו דער טשענסטאכאָווער סטא- ראָסטווא, אז די קרשעפיצער דאָזאָרעס זענען אַנטי-רעליגיעז וואו דאיה, דאָס חדר וואָס האָט עגויסטירט האָבען זיי מבטל געמאכט, איז דאך די קשיא פון וואָנען ווייטט ר' לייבעלע וואָס עס טהוט זיך אין קרשעפיץ איז דער תירוץ, ר' משה, וועלכער קאן נישט מסכים זיין וואָס ער איז דעגראַדירט געוואָרען אלס פרעזעס פון דער אַרטיגער „אגודה“ האָט אריינגעשריבען א ידידי ברייוועל צו ר' לייבעלען און יענער האָט ווייטער געשריבען דאָרט וואו מען דארף.

וואָס עס איז געוואָרען דערפון פרעגט

מענשען און טויזענדער יודען זענען געשטאנען אין דרויסען, נישט קענען- דיג אַריינגעהן. דער אָבערקאָנטאָר סי- ראָטאָ האט מיך געבעטען אַרױפצוגעהן אויף דער בימה און פאַרשטעלענדיג מיך פאַר די אַרגענטינישע יודען האט ער מיר געווינשען אַ פתיבה וחתומה טובה.

צום סוף וויל איך נאך אונטער- שטרייכען איין כאַראַקטעריסטישען שטריך אין אַרגענטינישען יודענטום, נעמליך: אַז יודישע בעטלער, שנאַרערס, איז דאָרט נישט צו בעמערקען; איטליכער אַרגענטינער יוד אַרפייט פלייסיג און טיכטע - און די דאָזיגע ערשיינונג פערדיענט באמת בעגריסט צו ווערען. וועגען דעם פרויען- האַנדעל, וואס איז אונז פערשפרייט און אַרגענטינא, איז בעסער נישט צו רעדען. לעצטענס אָבער, ווערט געפיהרט אַ זעהר העפ- טיגער קאמף מצד דער יודישער בע- פעלקערונג געגען דער דאָזיגער ער- שיינונג. יודישע פרויען ווערען ווי געהע- ריג געשיצט און געהיטען, און עס איז צו פעהראָפּען, אַז עס וועט דעם אַר- גענטינישען יודענטום געלונגען אויס- צוראטען די דאָזיגע העסליכע צירע- ממארת, וואס האט געפּעסעט אין אַר- גענטינא און פערפּעסעט די דאָרטיגע לופט.

אין אַרגענטינא האָב איך זיך בע- טייליגט אין רינג-קאָמף, וואו עס הא- בען אויפגעטרעטען די שטאַרקסטע וועלט-בעריהמטע טשעמפּיאָנען. אויפ- טרעטענדיג תמיד אויף דער צירק- אַרענע אין בלוי - ווייסען באַנד, האב איך זיך געפיהלט ווי אַ שטאַלצער יוד, ווייזענדיג דער וועלט, אַז יודען פער- מאָנען אויסער גייסטיגע ריעזען אויך גענוג גבורים. אין אַרגענטינא האָבען מיינע אויפטריטען אַרױסגערופען גרויס פּעראינטערעסירונג צווישען דער יודי- שער בעפעלקערונג. איך בין געווען דער ערשטער פריז-טרענער, בעקומענ- דיג א פערנאָמינעס פון דער רעגירונג אין דער שפּאַנישער שפּראַך - לינקס: בלוי-ווייס-בלוי, רעכטס - ווייס-בלוי, מיט פאַלגענדען אויפשריפט: „פאַר דעם שטאַרקסטען מאַן אין דער וועלט“ וועט יודישען אַטלעט זיגמונט פאָשאָף, הערצ- ליכע וואונשען פאַר ווייטערע קאמפען אין אַייראָפּע.

אָפּפאַהרענדיג פון אַרגענטינא, האט מיך אַ טויזענדקעפיגער עולם יודען, גרויס און קליין, קינד און קייט בע- גלייט מיט גרויס ענטוואָזם בוי צו דער שיף, כדי זיך צו געזעגענען מיט מיר. ווי די שיף האט זיך געריהרט פון אַרט זענען מיר, דעם שטאַרקען אַטלעט, טרעהרען געשטאַנען אין די אויגען; אַנ'אונגעהויערע בענקעניש האט מיין הארץ געגאנג און מיינע ליפּען האבען שטיל געשפּעטשט אונזער נאָצ- יאָנאַלען הימן: „עוד לא אבדה תקותנו“ און עס איז מיר אזוי לייכט געוואָרען אויף דער נשמה, אזוי נחמד -

טער זייט האָבען זיי זיך אָבער גע- ראָקען פאר'ן פאָלקס-צאָרן פון די מתפל- לים און האָבען מסכים געווען איינצו- לאַדענען א דיריגענט וועלכער גרייט צו א כאָר מיט'ן קנאָק.

דערווייַל טרומפירען די מתפללים וועלכע האָבען געוואונען די רעוואָלוציע. קרשעפיצער דאָזאָרעס אַנטי-רעליגיעז?

פון קרשעפיץ איז מען מודיע, אז צו דער דאָרטיגער פאָליצע איז אָנגעקומען א בעפעל פון סטאָראָסטווא, מען זאל אויספארשען צו די ניי-געוועהלטע דא- זאָרעס זענען נישט אַנטי-רעליגיעז. פערשטעהט זיך דאך, אז די פאָליציי האָט פעסטגעשטעלט, אז כמעט אלע דאָזאָרעס דאָזענען איז פרינץ תם'ס תפילין און אזא אפילו די צייגונגשע דאָזאָרעס זענען בעל-תפלה'ס, אלא וואָס דען איז געקומען צו אזא אויספארשונג איז דער תירוץ ר' לייבעלע.

ר' לייבעלע היידע האט אריינגעשרי- בען צו דער טשענסטאכאָווער סטא- ראָסטווא, אז די קרשעפיצער דאָזאָרעס זענען אַנטי-רעליגיעז וואו דאיה, דאָס חדר וואָס האָט עגויסטירט האָבען זיי מבטל געמאכט, איז דאך די קשיא פון וואָנען ווייטט ר' לייבעלע וואָס עס טהוט זיך אין קרשעפיץ איז דער תירוץ, ר' משה, וועלכער קאן נישט מסכים זיין וואָס ער איז דעגראַדירט געוואָרען אלס פרעזעס פון דער אַרטיגער „אגודה“ האָט אריינגעשריבען א ידידי ברייוועל צו ר' לייבעלען און יענער האָט ווייטער געשריבען דאָרט וואו מען דארף.

וואָס עס איז געוואָרען דערפון פרעגט

דאס רעליגיעזע חנוך=פראבלעם

(אין צוזאמענהאנג מיט דער פארשטעהענדער אויסבעסערונג פון חנוך וועזען אין דער היגער שטאדט.)

I

אין פערשידענע עפאכען האט דאס חנוך-פראבלעם אינטערעסירט די מוחות פון דער מענשהייט נישט בלויז לעה-רער און פעדאגאגען נאר בכלל אלע מענשען האבען זיך בעשעפטיגט מיט דער ערציהונגס-פראגע.

עס איז קיין וואונדער נישט, דען די ערציהונג און די לעהרע האבען א השפעה, איינפלוס אויף דער "עקזיסטענץ" פון פאלק. דער קיום האומה וואס איז ביי יעדען פאלק טייער, פא-דערט א געוויסע אנטערענגונג און מיה צו ערהאלטען זיין נאציאנאלען כאראקטער וואס קען דערגרייכט ווע-רען נור דורך א ריכטיגע ערציהונג פון יעדען מיטגליד פון פאלק, וואס בע-שטעהט פון א קבוץ יחידים, פון איי-נצעלענע פערזאנען, וועלכע האבען און אין די זעלבע שטרעבונגען, שפראך און קולטור.

די געלעהרטע פון יעדען פאלק הא-בען געמאכט אהענגיג דעם וואויל-שטאנד פון פאלק פון דער ערציהונג פון זיינע קינדער אומערהערטע ווען דער גורל פון א געוויסען פאלק גע-פונט זיך אין א נישט-זיכערע פאליטי-שע לאגע, דאמאלס דערוועקט זיך א אינטערעס צו דער פאלקס-ערציהונג, איבער דעם רופט ארויס דער חנוך-פראבלעם ביי די בעסטע מענשען פון פאלק א זארג און א שטרעבונג צו פערבעסערען און צו פערפאלקאמען זיין ערציהונגס-סיסטעם, אז יעדער פאלקס-מיטגליד זאל ווערען ערצוגען אין דעם זעלבען גייסט און מיט דיעזעלע מיי-נונגען, צו וועלכע דאס גאנצע פאלק שטרעבט און דענקט.

אין דעם ציעל פון חנוך בכלל איז אנגענומען א פרינציפ צו זארגען פאר דער ענטוויקלונג און פערברייטונג פון די פערבארגענע כחות און פעהיגקייט פון דעם מענש, דען דער מענש אונ-טערשיידעט זיך פון אלע בעלי-חיים מיט זיינע גייסטיגע כחות, אין דער צייט, וואס די בעלי-חיים ערווערען זייער השתלמות באלד אין אייניגע טעג נאך זייער געבורט, דויערט דער ענט-וויקלונגס-פראצעס פון דעם מענש א גאנץ לאנגע צייט. דער מענש ווען ער איז נישט אונטער דעם איינפלוס פון ערציהער און מחנכים בלייבט ער אין זיין ווילדען צושטאנד. בפרטות האט אבער דער חנוך פערשידענע ציעלען ווי: פארצוברייטען דעם מענש צום גע-זעלשאפטליכען לעבען, איינצופלאנצען מאראלישע און פאטריאטישע געפיהלען.

איהר? גאהר נישט, ווארום וואס, וואס נאך די קרושעפציער דאזארעס פארצו-ווארפען אין אנט-רעליגיעזע און ווירקליך מ'שווגעט, נאך אפאקט אין, אז "אונ-זער" זייעלעלע שפארט אן אין גאנץ פוילען און אפילו אין קרשעפן.

די קינדער צייטונג. די קינדער וואס האבען געוויילט אויף די האלב-קאלאניע פון "טאז" האבען ארויסגעגעבען א צייטונג, דאס האט געטוהן די ערשטע האלב-קאלאניע און אויך די צווייטע האלב-קאלאניע.

די צייטונגען זענען ארויסגעגעבען געווארען אין צוויי שפראכען די יודישע ארטיקלען האבען געשריבען די קינדער פון די יודישע פאלקס-שולע און פון די חדרים און די פוילישע ארטיקלען הא-בען געשריבען די קינדער פון די פארושענע שולען.

דאס איז דאכט זיך גאנץ נאטירליך? זאג איך אייך, אז עס איז נישט נאטירליך, לויט מיין מיינונג, דארפען די יודישע קינדער, סיי די וואס לערנען אין פארושענע שולען ווי אויך די וואס לערנען אין די יודישע פאלקס-שולען אדער אין די חדרים, בעזיצען ביידע שפראכען. ליידער איז עס נישט אזוי, אין די פארושענע שולען לערנט מען די קינדער אינגאנצען נישט קיין יודיש און די קינדער פון די חדרים און פאלקס-שולען קאנען נישט קיין פויליש.

מען זאגט אפילו, אז די קינדער וואס לערנען אין די יודישע גימנאזיאמ'ס קאנען אויך נישט קיין יודיש, אבער ביי די קינדער צייטונג האט זיך עס בולט ארויסגעוויזען די טראגעדיע פון אונזער יודישער שפראך.

לויטן

ווארט ביי ווארט איבערגעזעצט אין רוסיש, דאס וואס איך האב פערשריבען ליינעט זיך אין יודיש אזוי:

"מיר זענען קינדער פון די עשרת השבטים, וועלכע זענען געווען אמאל א טייל פון יודישען פאלק, מיר זענען געפאנגען געווארען דורך, סאלאמא-נאסארן", קיין אשור. נאכ'ן חורבן פון אשור זענען אונזערע אבות אדער קיין אזיע... שפאנענדיג פון איין ארט צום אנדערן זענען מיר ענדליך געקומען אין די מדינות. דער גרעסטער טייל פון אונזערע אבות האבען זיך בעזעצט אין כינע און נאך א קליינער טייל דא אין יאפאן. מיר וואוינען שוין דא ביי 2 טויזענד יאהר. די אלטע היסטארי-שע כתבים און פאטירונגען זענען פער-שריבען, לויט די דערציילונגען, וועל-כע זענען איבערגעגעבען געווארען בעל-פה פון דור צו דור..."

פון מיין זייטערדיגען פונאנדער-פרעגען בין איך געוואויר געווארען פאלגענדעס:

קיין ספר תורה האבען זיי נישט, זיי האבען די תורה, אבער געשריבען אין א בוך, אויף פאפיר, אין דער יאפא-נישער שפראך. מילה היטען זיי שטרענג און דאס ווערט ביי זיי דורכגעפיהרט אין משך פון גאנצען ערשטען יאהר, וואס דאס קינד ווערט געבוירען די וויכטיגסטע יודישע ימים-טובים - פסח, שבועות, סוכות, אויך שבת ווערט ביי זיי אָנגעהיט בלויז דורך פלישטענדיגע רוח. אין אלעם איבריגען אונטערשיי-דען זיי נישט די יום-טוב טעג פון די וואכענדיגע.

אויסער די יודישע יום-טובים פייערן זיי די טעג פון 13 ביז 16 יולי. דאס זעלבע טעג פון דערמאנהען די גע-שטארבענע. דא איז פדאי צו דערמאנה-נען, אז דיעזעלע טעג און דעמאלטען יום-טוב פייערן אויך בודיטען.

יעדען שבת און יום-טוב קומען זיי אלע אהער אין בית-המדרש-דעם טאג איז יעדער מחויב פריהער טובל צו זיין זיך און טיילן פון אנטהאן זיין שענסטען און בעסטען בגד, שטאלץ מיט אגאויפגעהויבענע קאפ מוז ער קומען צום בית-מדרש.

ביי דער טיער וואשט ער די הענד אין א ברונעם און איידער ער געהט אריין אין אינעווייניגסטען בית - תפלה קוקט ער אריין אין שפיגעל, וואס הענגט דערייבן. דאס זאל בעדייטען: פונקט ווי דו זעהסט דיין פנים אין שפיגעל, אזוי זעהסט גאט אין דיין הארץ און ליינעט אלע דינע מחשבות...

א סך פון אלע האבען טלית ותפילין נאך זיי טהוען עס קיינמאל נישט אן, זיי האלטען עס אלס א הייליגטום און היטען עס אין קעסטלעך פון עלפאנט-ביין.

בעת זייער תפלה ליינעט דער רב קאפיטלעך "תהלים". אלע שווייגען. נאכדעם האלט ער א דרשה מעניני דינאם.

שדוכים טהוען זיי נאך צווישען זיך, צווישען די אנהענגער פון זייער גלוי-בען; דערייבן ווערען די שדוכים גע-שלאסען דורך די עלטערן.

חתן-פלה זעהט זיך גישט ביז נאך דער חופה, ווען ער ברענגט זי צו זיך אהיים. אפילו אין בית-מדרש, וואו עס ווערט געמאכט די חופה, איז די פלה בעדעקט מיט א געדיכטען שליי-ער.

לויט די ווערטער פון רב צעהלט מען אין יאפאן ביז 3 טויזענד יודישע פאמיליעס. זיי וואוינען איבערהויפט אין אסאקא, קיאמא און אומגעגנדר. דאס רוב פון זיי זענען בעל-מלאכות. זייער עסקן, זיטען און מנהגים, זייער פירער-רעכט אונטערשיידען זיך נישט מיט קיין זאך פון די אלגעמיינע יאפא-נער. נאך פיעל מאל האב איך געהאט די געלעגענהייט צו באזוכען דעם רב און יעדעס מאל פרעגט ער צולייגענדיג די האנד צום הארצען, אין עקסטאז גע-פליסטערט: איסראעלי! איסראעלי!

ווען דערייבן פלעגט זיין מיין אי-בערוועצער, פלעגט ער איהם בעטען מיר צו זאגען פאלגענדעס:

— גלויבט פריינד, אז מיר זענען איזראעליטען און גלויבען אין איינצי-גען אלמעכטיגען גאט... קיינער פון אונז, נישט ביז אהער און נישט אין צוקונפט-וועט נישט בוגד זיין אין אונזער גאט און וועט קיינמאל נישט פערבייטען דעם גלויבען פון אונזערע אבות...

האט אויף אספה'לעך פערברענגט פיעל שלאפלאזע נעכט, מען האט זיך בער-א-טען אויף די מערק, אין קלובען, קלוי-זען און פרויוואט-וואוינונגען. מען האט טאג און נאכט נישט גערוהט - און דערמאנענדיג זיך וואס עס האט זיך אָבעטהאן אין אונזער "רוהיגע" שטאדט, מוז דאס פנים רויט ווערען פאר חרפה. פון וואס אלץ זענען מיר עדות גע-ווען? ווי געטרעטען האט מען אויף מענשליכע ווירדע? מיר זענען דאך אפילו געווען עדים פון אינוויגילאציע און פאר וועמען האט מען דאס אלץ געמאכט? וועמען האט דאס געפעהלט צום גליק? איז דעם יודישען פאלק שוין באמת אזוי גוט, דאס עס האט איהם געפעהלט נור די דאזיגע אלימפישע שפיעלע?

און דאס געבוירענע? - גאר נישט קיין מפיל-קינד, עס איז געבוירען גע-ווארען, (ווי אין אונזער שטאדט ווע-ניגסטען) א צימליך גוט און שעהן קינד, עס האט זיך געדאכט, דאס מען וועט דערפון האבען נחת, אדער באלד האט זיך ארויסגעוויזען אנדערש.

יא אויף דער יודישער גאס איז נישט שטיל און רוהיג, פארקעהרט א שרעקליך גערויש פערטויבעט אלע און ערלויבט נישט זיך אָצוגעבען א דין-וחשבון פון דער גרויזאמען נויט, וועלכע דראַהט אממיינסטען און אמשטארקסטען אונז יודען. און די פערזאנלעכקייט פאר דעם אלעם טראגען מיר אלע און אין דער ערשטער רייע דו, וואס פעררע-כענען זיך צו דער יודישער עלטע, ווארום זיי טאלערירען ביי אונז פיוזשע און גייסטליכע ארבייטסלייגקייט.

יודען אין יאפאן

ווי אזוי איך האב זיי דארט געפונען. - זייער בית-תפילה. - זייערע מנהגים - זייער אָבשטאמונג פון די עשרת השבטים. - יא. א. קערער

אריין אין פארק, עס האט געדויערט א פערטעל שעה און ער איז ארויסגעקומען אין בעגלייטונג פון א בכבוד'יגען פאטריארכאלען יאפאנער אין די מיטעלע יאהרען, מיט א סימפאטיש סעמיטישען פנים; ער איז געווען געקליידעט אויפ'ן יאפאנישען שטייגער, נאך אויפ'ן קאפ האט ער געהאט אגאייראפאאישען צי-לינדער-הוט.

ער האט זיך פאר אונז פארגעשטעלט אלס רב פון דער קהלה און האט אויף דער פראגע פון מיין איבערזעצער דער-קלערט, אז העברעאיש קען ער בלויז עטליכע ווערטער, עטליכע תפילות, ער איז אָבער זעהר קלאר אין דער געשיכ-טע פון יאפאנישע יודען.

ער האט אונז פערזיכערט, אז ער קען אונז מיט אמתות ומאפתיים בעווייזען, דאס זיי שטאמען פון די עשרת השבטים... נאכדעם האט ער אונז בעגריסט לויט'ן יאפאנישען מנהג, און איינגעלאדען צו געהן נאך איהם. אריינקומענדיג אין פארק האבען מיר אויסגעטון די שוין, און מען האט אונז געגעבען אַנצוטון שטריקענע טופלעס, דא האבען מיר בעמערקט א סלופ און אויף איהם אַרויפגעקלאפט א ברעטעל מיט שריפטען אויף יאפאניש און ענגליש:

"פרעמדער! - ווער דו זאלסט נישט זיין, פון וואס פארא גלויבען דו זאלסט נישט האלטען? - געדענק, אז דו ביזט אריין אין א "מקום קודש", אז דו טרעסטט אויף ערד, וועלכע איז בעהיי-ליגט מדור דורות..."

טיף אין פארק האבען מיר דערוועהן דעם, "בית המדרש", מיט זיין אויסער-ליכען אויסזעהן: אונטערשיידעט ער זיך מיט קיין זאך נישט פון די בודיטישע טעמפלען. דיוועלבע כינעזישע אַרכיטעק-טור... דערפאר אָבער אינעווייניג דער-זעהט מען שוין א גרויסען אונטערשיד: אַנשטאָט די גאָלדענע געטער די מיט גאָלד בעפאָצטע ווענט, וואָס מען זעהט אין די בודיטישע טעמפלען, זעהט מען דאָ אַ ליידיג הויז, מיט איינפאכע ווענט, עס איז גלייך צו בעמערקען, מיט ווע-מען דו האָסט דאָ צו טון... אויף די ווענט פיל שריפטען אויף יאפאניש. אָבער אלץ פּוסקים פון דער תורה, קיין מעבעל איז נישטאָ.

דער רב האט אונז איינגעלאדען אין א צווייטען צימער. ער האט אַהין גע-בראַכט א גרויסען ספר מיט מאָנוסקריפ-טען, געשריבענע מיט הונדערטער יאה-רען צוריק. איינעם אַזא מאָנוסקריפּט געשריבען אויף פאַרמעט אין דער יאפאנישער שפראך האט דער רב גע-ליינעט און מיין איבערזעצער האט מיר

בות זענען געווען די איינציגע לעהר-אַנשטאלטען וואו די יודישע קינדער האבען בעקומען זייער רעליגיעזע און נאציאנאלען בעוואוסטזיין, זייער צוגע-בונדענקייט צו דער תורה איז געווען זעהר שטארק, דאס זאגאר אין די שווערסטע עקאנאמישע צייטען האט דאס יודישע פאלק מיט אפפערווייליג-קייט זיך בעשעפטיגט מיט תורה לער-נען און גרינדענדיג תלמוד תורות און ישיבות צו געבען די מעגליכקייט זא-גאר די ארימסטע קינדער צו ענטוויק-לען די קולטור פון דער יודישער תורה און דת. די רעליגיעזע ערציהונג איז געווען אַנאַלגעמיינע, אלע שיכטען הא-בען די קינדער געשיקט אין די חדרים אויסער די אסימילאטאָרען וועלכע הא-בען נאך געזארגט פאר א מאַטעריעלע צוקונפט, די דאזיגע עלעמענטען זענען באמת גערעכענט געווארען פאר אָבע-וועלקטע בלעטער פון יודישען פאלקס-בוים.

א. לאנדסמאן

די פיזישע און גייסטיגע אַרבייטסלייגקייט.

אין א ביהנען-שטאָק, און דער קלענס-טער, "פפידובקע", גלייך ווי אין דער הויפט-שטאָט האט זיך אויסגעזאָכט, דאס ביי די יודען איז געשעהן עפעס אויסערגעווענליכעס. עס האט אויסגע-זעהן אויף דער יודישער גאס, ווי עס וואלט זיך פאָרטראגען אויף עפעס א איבערקעהרעניש אין גרויסען מאַסשטאַב. באלד האָבען זיך אָנגעהויבען אויסער-געווענליכע בעראטונגען, מען

יודען אין יאפאן

ווי אזוי איך האב זיי דארט געפונען. - זייער בית-תפילה. - זייערע מנהגים - זייער אָבשטאמונג פון די עשרת השבטים. - יא. א. קערער

אין יאהר 1920 האב איך זיך בעזעצט אין דער יאפאנישער שטאָט, "אסאקא", וואו עס זענען אנגעלעגט געווען די גרעס-טע פאבריקען פון לאַנד.

מינע געשעפטען האבען געפאָדערט צו נעהמען אַנאַיבערזעצער, אין דעם אַרט האט פערנומען ביי מיר א יאפא-נישער געוועזענער אַפיציר, וועלכער האט געקענט די רוסישע שפראך.

איינמאל אין אַנאַווענד, איז אריי-געקומען אין צימער א יאפאנער, אין די מיטעלע יאהרען, אין אַנאַ-כעט-נאציא-נאלען יאפאנער כאלאט, מיט'ן שטרוי-נעם הוט אויפ'ן קאפ, און אַהן שום בעוועגונגען, אַהן טיי-צערעמאָניעס, לויט דעם יאפאנישען שטייגער, האט ער זיך גלייך געווענדעט צו מיין איבערזעצער. א פאר מינוט האט געדויערט דער שמועס צווישען זיי און מיין איבערזע-צער איז אויפגעשפרונגען פון זיין אַרט און האט מיר פאָרגעשטעלט דעם געקו-מענעם אלס א יוד!!!

ער איז צוגעקומען נעהנטער צו מיר און געענדיגט מיר זיין האַנד, האט ער זיך מיט דער צווייטער האַנד געקלאַפט אין הארצען און אין עקסטאז געשריגען: "זאעלי! זאעלי! (ישראל)..."

צו שוואך איז מיין פּען צו שילדערן, וואס מיט מיר איז פאָרגעקומען אין דעם מאַמענט, פון דעם ווייטערדיגען גע-שפרען מיט דעם יאפאנער דורך מיין איבערזעצער האט זיך אַרויסגעוויזען, אז ער איז א יוד, זיין פאַמיליע איז - "האמאדי". ער איז א טשעמאָדאָנע-מא-כער, ער אליין קען קיין אנדער שפראך נישט, נאך יאפאניש. ער קען מיר קיין אינפאָרמאַציעס וועגען יאפאנער יודען נישט געבען, נאך אויב איך וויל דאס וויסען, זאג איך מאָרגען קומען צו זיי אין טעמפלעל, דאָרטען געפֿינט זיך זייער "ראש" און פון איהם וועל איך קאָנען בעקומען אלע ידיעות וועגען די יאפא-נישע יודען... איך האב מיין טייערן גאסט מכבד געווען מיט טיי און געב-טען איהם, אז ער זאָל מאָרגען קומען און זיין אונזער פיהרער אהין. -

אין דער בעשטימטער צייט איז ער גע-קומען און מיר זענען אלע דריי אויף "ריקשעס" - (וועגעלעך, וועלכע עס פיהרען מענשען) געפאָהרען לויט דעם אָדרעס צום טעמפלעל.

נאך א שעה פאר'ן פאָהרען דורך דער גאַנצער שטאָט, כמעט, האָבען די ריקשעס אָנגעשטעלט ביי א טויער פאן א פרעכטיגען פארק. איבערלאָזענדיג מיך מיט מיין איבער-זעצער ביים טויער, איז דער יאפאנער

ד"ר דוד קאגאן.

Biuro Techniczne „UNION”

Sp. z o. o.

Panny Marji 14 tel. 7-70

poleca:

a) artykuły techniczne

(pasy transmisyjne, węże gumowe i parziane, wentyle i t. d.)

b) artykuły elektrotechniczne

(żarówki, przewodniki, rurki, galanterię elektro-techniczną, wentylatory i t. d.)

c) aparaty radiowe, głośniki, akumulatory, lampy radiowe itd

Koncesjonowany Zakład Elektrotechniczny Z. MAJORCZYK

Częstochowa, ul. Panny Marji 12
(front, I piętro.)

Instalacje światła, motorów, grzejników, dzwonków oraz wszelkie roboty i reperacje w zakresie elektrotechniki wchodzące. Robota solidna. Warunki dogodne. Ceny konkurencyjne.

Pierwszorzędna pracownia

ubiorów damskich i futer

M. FAJGENBLATA, Aleja 18

zawiadamia swoją klijentelę, iż POWRÓCIŁ z PARYŻA i posiada najnowsze modele na sezon jesienny i zimowy.

Z poważaniem M. Fajgenblat.

Pracownia kuśnierska

I-sza ALEJA 4

wykonuje dla pań i panów wszelkie roboty, jako też reperacje wchodzące

w zakres kuśnierswa

SOLIDNIE i PO CENACH PRZYSTĘPNYCH

według najnowszych fasonów

M. LIBERMAN I-sza ALEJA № 4,
parter, II brama na prawo.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה.

מיר מאכען בעקאנט, אז פון זונטאָג פ' נצבים וילך ווערען

פערדינגען פלעצער פאר מענער און פרויען

צו דאווענען די ימים-נוראים און א גאנץ יאהר

אין ביהמ"ד „מחזיקי הדת" נאָדערשטע 50 מיט גוטע בעלי-תפלות אויך אין צו פערדינגען עטליכע מענער און פרויען-שטערט אין שטאָדט-שוהל ווער עס וויל דערמאָלטען די פאָריאהריגע פלעצער דאָרף נישט צעגערן, נאר באַלד דינגען כדי דער פלאַץ זאל נישט פערנומען ווערען.

בייזשעטען שוין צו בעקומען אין ביורא פון ת"ת וועלכעס איז אָפֿען א גאנצען טאָג פערוואָלטונג פון ת"ת „מחזיקי הדת".

אכטונג! צום ווינטער-סעזאָן אכטונג!

איז צו בעקומען אין דער לאַנגיעהריגער פירמא פון

יוסף הערשליקאוויטש

אגראדאווע 6

קינרער-שיכלעך, פאנטאפּעלעך

האָנד אויספאַרבייטונג

ווי אויך צום שול-אָהר

סקאָק = גימנאַסטיק = לאַטשען

און קאמפליען.

הורט און דעטייל!

דעצענט די אָדעס

יוסף הערשליקאוויטש אגראדאווע 6.

צום ווינטער סעזאָן!

דאָרפט איהר האָבען א דאָמען אָדער א מענער פּעלץ אָדער אַנדערע פּוֹטער-אַרבייט? — בעשטעלט נאָר אין דער לאַנג-עגויסטייענדער פירמע

ה. ווערלינסקי אלעז 10

מיר נעמען אָן פון אייגענע און אויך פערטרויעט סחורות.

היות ווי פּוֹטער-וואַרג איז היינט פיליג האבען מיר אויך רעדווערט דאָס אַרבייטס = לויז!

רעיעלע בעהאַנדלונג מיר מאַכען פֿין אַלט-ניי! שנעלע אויספיהרונג.

איילט אייך דעריבער און מאַכט אייער בעשטעלונג נאר אין דער פּראָפּאַווינע פון

ה. ווערלינסקי, אלעז 10 און איהר וועט זיין צופרידען.

ביגיקייט מוז פיהרען אַזאָ אַרט לעבען, וואס זאָל נישט דערלאָזען איהר ענט-שטעהן. צום דאָזיגען צוועק מוז מען זעהר אָפּט קאָנטראָלירען די וואָג. מען מוז וויסען די סבות, וואס רופען אַרויס פּעטלייביגקייט און וואס פאַר אַ ער-נעהרונגס - מיטלען פּעראַדראַכען אַמ-לייכטען דאס אָפּלעגען זיך פון פעטס (זעה די פּויריגע אַרטיקלען). אַזאָ פּער-זאָן, וועלכער עס דראָהט פּעטלייביגקייט מוז זיך שוין גענוג בעוועגען; מוז וואס ווינציגער בענוצען זיין הויז-קלינגעל, כדי מען זאל איהם אַלץ דערלאָנגען; ער דאַרף צו-פּוס געהן אַנשטאט פּאָה-רען, וואו עס איז מעגליך, ווי אויך טרייבען ספּאַרט. דעם הונגער דאַרף מען לינדערן דורך אויבסט, אַנשטאט פּלערליי צוקער-אויסאַרבייטונגען. בע-מערקט אַזאָ פּערזאָן, אַז זי ווערט די-קער, דאַרף זי איבערגעזעהן צו אַ קיר-דיעטע.

פיעל פּעטלייביגע רעדען זיך איין, אַז זיי האבען אַ צו-שוואַך האַרץ, כדי זיך צו צעהרען, ערנעהרענדיג זיך ווי-טער ווי פריהער. דאס איז נאָר אַנ-אויסרייד. אומגעקעהרט: קיין זאָן שוואַכט אַזוי נישט אַב דאס האַרץ, ווי דאס פעטס; און פיעל האַרץ-ליידענדע העלפט נור אַ ריכטיג-דורכגעפיהרטע ענטפּע-טונגס-קוראַציע. דאס וועלכע גילט אויך ביי ליידענדע אויף אַרטעריעס, נירנע, סקלעראַז און אַנדערע קראַנקהייטען. עס איז קלאָר, אַז ביי אַזאַלע קראַנקע מוז אַנ-ענטפּעטונגס-קוראַציע פּעראַ-דענט ווערען דורך אַ דאָקטאָר.

עס זענען פּערהאַן צושטאַנדען, ביי וועלכע מען טאָר נישט אין קיין פאַל דורכפיהרען אַנ-ענטפּעטונגס - קוראַציע, אָפּילו ווען די וואָג שטייט בעדייטענד איבער די נאָרמאַלע. צום ביישפּיל: בייח דאָהערענדען טויבערקלאָז, באַזע-דאוו-קראַנקהייט און אַנדערע. איך האב אָפּגעטרויערט איינגע פּאַציענטים, וועל-כע האבען אויף אַ שפּאַס און צוליעב-ריין-מאָדע-צוועקען דורכגעפיהרט שטרענג-גע צעהרונגס-קוראַציעס - דער פּועל-יוצא איז געווען אַ טרויעריגער. נישט רעדענדיג שוין וועגען האַרץ-שוואַכ-קייט און מאַגען-געדעריס-קאַטאַרען, אַרויסגערופען דורך אַלערליי ענטפּע-טונגס-פּילען, האבען איינגע אַזוי אַב-געמאַכערט, אַזוי קענען צו זיך גאָר נישט קומען; און, נישט קוקענדיג אויף אַלע אַנשטרענגונגען, קענען זיי זיך נישט ערהאַלען - אַזוי שווער איז גע-שעדיגט געוואָרען דער שטאַף-וועקסעל. אַזאָ-נישט גרינגעשצען די ענטפּע-טונגס-קוראַציעס.

נור דאָרט, וואו זיי זענען נויטיג, אָדער וואו זיי קענען נישט שטאַנדען, קען מען זיי דורכפיהרען. דער ערפּאָלג פון אַזאַלע קוראַציעס איז אָפהענגיג פון זייער ריכטיגער דורכפיהרונג.

פּראָפּ. קלאָסן-פּעראַיין פון אַרביי-

טער אין דער לעדער אינדוסטריע

אין פּוילען, אָפּט. אין טשענסטאָ-אָהר.

מיר מעלדען אַלע שטעפּער און מעכאַנישע שט-ערי-מייסטער א. א. דאָס בכדי אויסצוגלייכען קאָנ-פליקטען אין די ערקשטאַטען דאָרף וועגען אַלע סכסוכים געמאַלדען ווערען דעם פּעראַיין.

אָפּשאַפּען און צוגעמען אַרבייטער מוז זיין מיטן הסכם פון פּעראַיין. אין געגענטליי וועגען מיר נישט פּעראַנטוואָרטליך פאַר די פּאָלגען.

דער פּעראַיין געפונט זיך סטראַזשאַקאָ 11 און איז פּעטיג יעדען טאָג פון 8 - 10 אָווענד, שבת פון 10-12 פריה.

די פּערוואָלטונג.

איז צוגעפונען שטעלעס געוואָרען אויפֿן 1 יאָנואַר ה. י. פּערנעמט אונזער שטאַדט מיט דער בעפּעלעקערונג פון 114 טויזענד איינוואוינער. דאס 10 אָרט, אין דער ערשטער רייה: וואַרשא, לאָדז, פּוילען, לעמבערג, קראָקא, וויל-נא, קאַטאָוויץ, לובלין, ביגאָטשט און דאָן טשענסטאָכאָו.

די היגע קראַנקען - האַסע ווערט פּערגרעסערט.

צו דער היגער קראַנקען-קאַסע, וועל-כע איז איצט געוואָרען אַ קרייז-קראַנ-קען-קאַסע, אין ברייטען אומפאַנג ווע-רען צוגעטיילט די קרייזען פון רא-דאָמסק, וויעלען און וועלכע שטאַטאָו. אַזוי אַרום וועט די היגע קראַנקען-קאַסע צוזאַמען צעהלען איבער 80 טוי-זענד פּערוויכערטע מיטגלידער. פּערשטעהט זיך, אַז ביי אַ פּערבע-סערונג פון דער לאַגע אין דער אינדו-סטריע וועט די צאָהל אויפּוואַקסען.

מעדיצינישע שמועסען.

פּעטלייביגקייט און ענטפּעטונגס-קוראַציע.

5.

לויפּענדיג וואָס שנעלער אויף אַ נאָכ-קור, ווי צום ביישפּיל קיין אַטוואַקס. מען קען זיך לייכט פאַרשטעלען ווי עס זעהט דאָמאַלס אויס אַזאָ ענטפּעטונגס-קוראַציע.

פיעל האַלטען, אַז דאָס שלאַפּען איז אויך אַ סך שוואַך אינעם ענטשטעהען פון פּעטלייביגקייט. עס איז נישטאָ דעלוקטין קיין גרונד פאַרוואָס יעדער פּעטלייביגער זאָל נישט שלאַפּען וויפּיעל ער וויל נור. דער שטאַף-וועקסעל זעצט פאַר אין שלאַף זיין וועג ווייטער. ער איז קלענער, ווי ביי בעוועגונגען, אָבער דער אונטערשייד איז אַזוי אונבעדיי-טענד, אַז ער שפּיעלט לגמרי קיין שום ראָלע נישט. דערפאַר אָבער, שלאַפּענ-דיג פיהרט מען דעם אַרגאָניזם נישט צו קיין ערנעהרונג, און דער אַרגאָניזם פּערלירט דערפּוי פּעטס. אויפֿן שלאַפּען דאַרפּען מיר אינעם דאָזיגען פאַל קוקען ווי אויף אַ פּאַסט-צייט.

אויך נאָכמיטאָג קען מען שלאַפּען, ווער עס האָט גערן, זייענדיג דערצו געוואוינט: קיין בעסער אויסנוצונג פונעם עסען קומט נישט פאַר ווי מען-כע גלויבען.

דאָס זענען די הויפּט-יסודות, אויף וועלכע עס מוז זיך שטיצען יעדע ענט-פּעטונגס-קוראַציע.

איך וויל נאָכמאַל אַנטערשטרייכען, אַז אַזאַלע ענטפּעטונגס-קורען, וועלכע זענען טאָקי זעהר לייכט דורכפיהרבאַר גילטען נור פאַר פּעטלייביגע פּערזאָ-נען, אָבער אוננוטיג זענען זיי, הגם פּולקאם אונטערליך פאַר די, וועמענס וואָג עס איבערשטייג איבער די נאָר-מאַלע מיט אַ פאַר קילאָ. פאַר אַזאַלע איז גענוג נור עטוואָס צו בייטען זייער נאָרמאַלע דיעטע, אום די פאַר קילאָ זאָלען שנעל פּערשוואַנדען ווערען אויף דער ביטע פון אַ לעזער גיב איך דאָ אַן אַזאָ איינפאַכע דיעטע, וועל-כע גענוג צו פּערלירען אַ פאַר קילאָ אין אַ גאָר קורצער צייט:

פריהשטיק - אַ סך טרינקען, אָהן מילך, מיט סאַכאַרין אָדער גאָר ווינציג צוקער; דערצו טרוקען שוואַרץ ברויט און פריש אויבסט. מיטאָג - אַ שטיק מאָגער פלייש (ווי אויך געפליגעל אָדער פיש) קאַרטאָפּעל, סאַלצט, געמיינע מיט גאָר וועניג פּעטס; פריש אויבסט.

פאַר-אָווענד-ברויט-אָסך טרינקען ווי: טהיי, קאַווע מיט שוואַרץ ברויט, איין איי; אויבסט.

אָווענד-ברויט-ווי צום מיטאָג, אָבער אָהן פלייש.

יעדער, וואס איז עלול צו פּעטליי-

א יצונג פון ביראט ביים מאָג-סטראַט.

אויף דער לעצטער יצונג פון ביי-ראַט ביים דערוויליגען מאַגיסטראַט זענען בעטראַכט געוואָרען צוויי וויכ-טיגע שטאָדטישע פּראָגען.

אין דער ערשטער רייה איז בע-האַנדעלט געוואָרען די אָפּערטע פון אַ געוויסען היגען סוחר וועגען אָנגעבען איהם אין פאַכט די היגע שטאָדטישע אויטאָבוסען-קאָמוניקאַציע.

די אָפּערטע איז גענוי בעטראַכט גע-וואָרען און אין רעזולטאַט איז בעשלאָ-טען געוואָרען די דערמאָנטע אונטער-נעהמונג נישט אַוועקצוגעבען, נאָר זי ווייטער איבערלאָזען אין די שטאָדטי-שע הענד.

אַלס צווייטע פּראָגע איז בעטראַכט געוואָרען דער פּראָיעקט פון דעם וואוי-נונגס-בוי-קאָמיטעט פון אינסטיטוט פון געזעלשאַפּטליכער פּערוויכערונג וועגען אויפבויען אין אונזער שטאַדט 3 גרויסע וואוינונגס-הייזער.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען דעם דערמאָנטען אינסטיטוט אין דער דאָ-זיגער אַרבייט מיטצוהעלפען און צו שענקען דערויף שטאָדטישע פלעצער אויף די גאַסען: באַטשאַניאַ, סאַביעס-קעגאָ און אַלשטינסקאָ, וואו עס וועלען אויפגעבויט ווערען גרויסע געביידעס. פּדאי אַנצוהווייזען, אַז די דאָזיגע געזעלשאַפּט האט בוי-איצט שוין אויפ-געבויט מעהרערע וואוינונגס-הייזער אין אַ רייהע שטעט אין לאַנד.

טשענסטאָכאָו אויפֿן 10 אָרט.

לויט דער בעפּעלעקערונגס-צאָהל וואס

די דריטע אויפגאבע ביים דורכפיה-רען די ענטפּעטונגס-קוראַציעס איז דאָס פּערמיידען פון צוגרויסע מוסקל-אַנ-שטרענגונגען. ווי אָפּט טרעפען מיר פּעטלייביגע פּערזאָנען, וועלכע מאַכען טאָג-טעגליך גרויסע גאַנג-מאַציאָנען צו עטליכע שעה, בכדי צו פּערלירען אַבי-סעל פּעטס. דאָס איז נישט אינגאנצען בעגרינדעט צוליב פּאָלגענדע טעמים: ביי אַ שעה שפּאַציר-גאַנג ווערט טאָקי פּערברענט אינעם אַרגאָניזם פון 13 בוי 17 גראַם פּעטס, אָבער דאָס האָט אַנ-דערע פּאָלגען: די מוסקל-אַרבייט רופט ארויס אַ גרעסערע סעקרעציע פון אַפּע-טיט-זאַפּט אין מאַגען - און דער אַפּע-טיט שטייגט. דער פּאַציענט פּערלאָנגט נאָהרונג מיט אַ העכערען ווערט פון די פּערברענטע דרייצעהן גראַם פּעטס. גיעט מען עס איהם - ווערט ער די-קער; גיעט מען עס נישט - ווערט ער נערוועאיש: אַ עפעקט וועלכען מען מוז דורכאויס אויסמיידען. פאַראדאקסאַל קלינגט אפּשר, אַז ביי שווערע פּאַלען פון פּעטלייביגקייט הויבען מיר אָן די קוראַציע, פּעראַדענדיג דעם פּאַציענט דאָס בעט, און דאָס איז דערפאַר, ווייל ליגענדיג אין בעט ווערט מען זעהר שנעל בעפרייט פון גרויסען אַפּעטיט.

מען דאַרף בעמערקען, אַז מענשען גע-זונטע ליגען אין בעט נישט אַזוי רוהיג ווי קראַנקע: זיי זיצען, ריהרען זיך, לייסטען עטוואָס אַרבייט, אָבער אָהן שטייגען פונעם אַפּעטיט. דאָס זיצען און-אין-פאַר זיך פּערגרעסערט דעם שטאַף-וועקסעל אויף 10 פּראָצענט. איך בין דערמיט נישט אויסען צו זאָגען, אַז אַלע פּעטלייביגע מוזען נור ליגען דעם זיצען - זיי קענען אַרבייטען, אַרויס-געהן, אָבער אָהן יעדער ספּעציעלער אַנשטרענגונג. איך וויל אויך בעמערקען ווי נישט בעגרינדעט עס זענען די שטרענגע, מאַטערענדע, גאַנג-אין-קלע-טער-מאַציאָנען, וואָס ווערען פּראַקטי-צירט אין כלערליי בעדער צוזאַמען מיט די אַרבייט דיעטען. זיי ווילען דערמיט בעווייזען דעם „וואונדערליכען“ עפעקט און ענטפּעטונגס-קוראַט פון די וואָס-רען. עס פּערשטעהט זיך, אַז די כלערליי מינעראַל-וואַסערען שפּילען דערפּוי אַ צווייטראַנגיגע ראָלע: זיי טרייבען אורין און רעגולירען די געדעריס-טעטיגקייט. אַזאָ זיי ענטוואַסערען, אָבער נישט ענטפּעטונג דעם אַרגאָניזם. דאס גאנצע גליק איז, וואָס אַזאָ קוראַציע דויערט נור 4-3 וואָכען, בעזונל מעהר וואָלט מען נישט אויסגעהאַלטען. פיעל האַל-טען אַזוי לאַנג אויך נישט אויס, ענט-

א נייער סיסטעם פון ביראט-מאַג-פּוילאַציעס אין אלע אמטען.

לויט דעם לעצטען בעשלוס פון מי-ניסטראַרען-ראַט, ווערען אין אַלע אַמ-טען אַדורכגעפיהרט גרויסע ענדערונגען און עס ווערט איינגעפיהרט א נייער סיסטעם פון ביראט-מאַגפּוילאַציע.

ביי-הויפט איז געוועזען איינגעפיהרט אַז יעדער שריפט צו אַ וואָסער אַמט, האט אין דעם בעטערעפונדען אַמט גע-מוזט אַדורכגעהן דורך 8 פּערזאָן ביז עס איז אָנגעקומען צום רעפּערענט. קודם-פל איז דאס פאפיר געוואָרען איינגעשריבען אין ערשטען טאָג-בוך און שפּעטער אין אַ גאנצע רייהע אַנ-דערע ביכער, אַזוי אז דאס האט גע-דויערט עטליכע טעג.

איצט ווערט איינגעפיהרט דער אַזוי-גערופענער סיסטעם אָהן טאָג-בוך, וועל-כער איז שוין איינגעפיהרט אין צפון-אַמעריקא, דייטשלאַנד, בעלגיען.

לויט דעם נייעם אופן וועט יעדעס פאפיר אָנקומען צום רעפּערענט דעם זעלבען טאָג און שפּעטסטענס צומאָר-גענס, אַזוי אַז אַלע פּראָגען און אַמ-טליכע פּראָגען וועלען שנעל ערלעדיגט ווערען.

פּראָגען פון דעם דאָזיגען סיסטעם זענען שוין אַדורכגעפיהרט געוואָרען מיט גוטע רעזולטאַטען.

פון „שול-קולט".

ווי מען גיט אונז איבער האָט דער בלימעל-פּערקויף לטובת „שול - קולט" געברענגט ריינע הכנסה 115.84 זל.

כּוּן אינטערנאַציאָנאַלען ספּאָרט - צירק. פּאָשאָף בעזיענגס פינעצקין.

דאס געשפרעך פון טאָג אין די היגע ספּאָרט-קרייזען בכלל און יודישע בפרט איז דער נצחון פון יודישען הערקלעכע, וועלט-בעריהמטען אַטלעט פּאָשאָף אי-ער'ן פּוילישען וועלט-מייסטער, קעניג פון נעלסאָן-פינעצקי. אַלע בעוואונדערן די איבערמענשליכע גבורה און איסער-געווענהליכע טעכניק פון פּאָשאָף. דער דעזירערענדער קאָמף צווישען די צוויי טיטאַנען פונ'ם רינג האט אַרויסגעווען גרויס פּעראינטערעסירונג צווישען אַלע אַנוועזענדע און אין גרויס שפּאַננונג האָבען אַלע געוואַרט אויפ'ן רעזולטאַט ביז ענדליך אויף דער פינף און דריי-סיגסטער מינוט האָט פּאָשאָף אַוועקגע-לעגט פינעצקין אויף ביידע לאָפּטקעס. דער פּערזאָנלעכער טייערער קעניגער

Szkoła Koedukacyjna i przedszkole z prawami szkół państwowych Zofji Wajnsztokówny
w Ożestochowie, ul. Piłsudskiego 13
Egzaminy wstępne do wszystkich klas systemem lekcyjnym od 1 września.
Do przedszkola przyjmuje się dzieci od lat 3.
Dla niezamożnych ulgi w opłacie.
Zapisy i informacje w kancelarii od 10 do 12 i od 15 do 17.

KURSY JĘZYKOWE Wieczorowe
Leona Wajnsztoka

Języki: POLSKI, ANGIELSKI, FRANCUSKI, NIEMIECKI, oraz
KOMPLETY DOKSZTAŁCAJĄCE
Pocz. wykładów — 7 września
od 10 do 12 i od 15 do 17.

OPTYK MEDICAL

Z. ERNER, II-ga Aleja 31

גבור. אָפּטיקער אין די גרעסטע פּאַרזייער אָפּטישע לאָקערען.

עמפּעהלט די בעסטע קוואַליטעטען **ברילען** און **בינאָקלען**. פּונקטליכע, אַרטיפּהירונג-פּרעזענטען פון די אָפּטיקען. פּאַטאַגראַפּישע אַפּאַ-פּאַטאַטען און אַנאָמאַלישע טיילען. דערצו, מאָדערנע איינפּרעגונג-טעלעסאָפּען.

ZEISS PUNKAL
אָפּטיקע: ברילען פון 2 ז. א. און
זעהר ביליגע פּרייזען.
סאָלידע בעהאַנדלונג.

נייער גרויסער פּוילישער קלאַנג-פּילם!
פון לעבען פון די גרויסשטעטישע וויי-סע שפּאַליסט.

דראַמא פון טרעהרען, ליידיען און שאַנד
אין 12 אַקטען

לויט דער שאַפונג פון אַנאַטאָל שטערן לעא בעלמאַנט.
מאַליצקאַ, אַנקוויטש, סטעמפּאַווסקי, סאוואן, אַלשא א. א.

רעזשי: י. וואַשינסקי. מוזיק: פּעטערבורסקי.
באַסטאָן. דורך ליידיען און טרעהרען וועט זינגען אירענא קארמעץ.

היינט! מעכטיגער פּוילישער קלאַנג-פּילם, 100 פּראָצענט רעדעוודיג און געזאָנג!
אינגעוועהנליך סענסאַצ. קונסטווערק מיט די בעסטע אינלענדישע און אויסלענדישע כּחות!

NIEBEZPIECZNY ROMANS

אין די הויפט-ראַלען: **סאַמבאַרסקי, בעטי אַמאַן** רעדט און זינגט פּויליש פּאַגאַרעלעס. באָדאַ, קרוקאוויטש, דימשא, אַווערלאַ, שוואַרץ א. א.

געהיימע מאַכנאַציעס פון הינטערוועלט-מענשען. שענסטע מוזיק! עמאַציאָנירענדער אינהאַלט. ליידיע-דאַנס. כאַר. מוזיק-וואַרש. פּילאַמאַניע. דזשא-גאַלד. פּאַקס איבער'ן פּראָגראַם.

Teatr „ODEON”
אַלעע 27.

לעצטער סעאַנס 10 אָווענד.

ערנידריגטע פּרייזען
אויפ'ן 1 סעאַנס קרעסלע 1 ז.

ערשטער מוסטערהאַפּטע
קלאַנג-קינאַ

Nowości

אַלעע 12
לעצטער סעאַנס 9-30 אָווענד.

היינט און ווייטערע טעג.

ענין בית-הכנסת.

ווצר עס מיינט, אָז די גאַנצע אויפגאַבע פון שוהלען איז נאָר דאָס דאווענען, איז אינו אלא טועה. די שוהלען הייסען דאָך נישט בית תפלה גור בית הכנסת. וועלכע האָבען נאָך אַ גרעסערען פּראָבלעם, אָז דאָרט זאָלען די מתפללים געניסען פון דרשות פון רבנים אָדער מטיפים, וועלכע זאָלען דעם עולם אויפמונטערן און איהם אויפקלערען וועלכע מעשים און מדות די תורה פערלאנגט פון זיי. און, וואס אמאליכעסטען איז, דאס וואס זיי צו ער קינדער זאָלען, יעדער נאך זיין שטייגער און אויפגאַבע, הערען און פערשטעהען וואס דאס ווייטע לעבען פערלאנגט פון זיי. שלמה המלך האט געזאגט: „הנחך לנער על פי דרכו — ערציה די יונגער לויט זיין שטייגער“, אויך האט ער גע-זאגט: „מסיר אנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה — ווער עס בויגט אָז זיין אויער פון הערען תורה איז אפילו ויין דאווענען אונזירידיג.“ ובפרט בדור יחוס כזה, אין אזא פערזענליכע דור, וואס ענטלויפט פון די בעסטע מדות פון תורה, מוז דאך ערשט רעכט געוואָרט ווערען, אָז די יונגער פון אונזער דור, וועלכע איז בכחית פרוץ מרובה על העומה, זאל פון צייט צו צייט הערען וואס די תורה פער-לאנגט פון זיי, אפילו פון די ריקנים שבהם.

אַבער ליידיע, דאדורך וואס אונזער שוהלען זענען אין אַט דער בעציהונג פערנאכטעניג און אונזערע מנהיגים גלייכגילטיג זענען די שוהלען אָהן דעם היכטיגסטען ציעל פון מוסר און דיד-ארץ כמעט בערייטונגסלאָז.

מיר האבען דאריבער אין דער נייער סינאגאג: איינגעפירט, אָז יעדען שבת נאכמיטאג פערזאמל-לען זיך אין בית הכנסת תלמידים פון יודישע און נישט-יודישע שלען, דאווענען דאָרט מנחה, איין שילער דאווענט פאר'ן עמוד, דער צווייטער לייגעט אין ספר-תורה די פרשה פון דער וואך און אַלע הערען גיסטענע דרשות פון מטיף ראַבינער דיד-הירשבערג, וועלכע האבען דאך על כל פנים דעם בעסטען צוועק: לכל ירח ממנו נבדח — דאס אליין מווען דאך אַלע ערנסטע מיטגלידער פון אונזער שטאָט, וועלכע ווילען נישט ערציהען א דור תהפוכות, פערשטעהן, אויף אַט די איינציגע שעה פון שבת-געבעט קען מען זיכער אָווענען דאס האָרט פון אונזערע חכמים יפה שעה אחת וכו'. מיר וועלען נישט אויפהערען צו אפצולייזן צום געוויסען פון אונזערע בעלי-בתים זי זאָלען זיך ערנסט פערטראכטען איבער דער גוטהערניגקייט פון דעם ענין און זיך בעהרגי אינטערעסירען מיט דעם גורל פון דער נייער סינאגאג און איהרע אויפגאַבע, אָז זי זאָל נישט גור מיט ערפאלג עק-זיסטירען נאר אויך פערברייטערן איהר טעטיגקייט אויף דעם געביטע, וועלכער בעדייטעט דאס גרעס-טע געביטע פון דער יעצטיגער טרויעריגער תקומה פון תרבות רעות און הילול הקודש ר"ע.

וואָסלעך שיינעוועקסלעך.

א אונזעהערטער פאָקט.

אין וויל דאָ איבערגעבען אַ אונזער-הערטען פאָקט פון אַ היגען צאהן-דאָק-טאָר, מיט וואסערע אונזערענליכקייט ער איז זיך בעגאַנגען געגען אַ פא-ציענט.

צום דענטיסט ה' גרעניעץ האָט זיך פערזאָנגענעם מאנטאג געוואונדען מיינס אַ ברודער, אָז ער זאָל איהם ארויס-נעמען אַ צאהן, דאס קינד האט גע-וויינט פאַר גרויס יסורים, אָבער ה' גרעניעץ האט זיך געהייסען פריהער בעצאָהלען. און ווען ער האט שוין דאס געלד בעקומען, האָט ער איהם אַוועקגעוועזען אויפ'ן שטוהל און אָנגע-הויבען צו רייסען דעם צאהן, ווען דער פאָציענט האָט אָנגעהויבען צו שרייען פון וועהטאָג, האָט דער דענטיסט איהם געשלאָגען מכות-רצח און אַרויסגעוואָר-פּען.

דעם דאָזיגען אונזעהערטען פאָקט האבען צוגעזעהן די אַוועזענדע פא-ציענטען.

די זאך ווערט יעדענפאָלס איבערגע-בען אין געריכט. ישראָל קע בוכמאַן.

טויפקייט היילבאַר!

א נייע ערפינדונג פון ענפאָיא - ספעציאַליסטען. געוויינט דאָס שווערע הערען אויערען - ווינען. אויערען - פלוס, צעהלריכע דעס - ברירע, פערלאנגט בחנם לייגע בעלעהרענדע בראַשורען. א דרעס:

Euphonia, Lisska, koło Krakowa.

UWIEDZIONA

אין די הויפט-ראַלען: אַלשא

באַסטאָן. דורך ליידיען און טרעהרען וועט זינגען אירענא קארמעץ.

היינט! מעכטיגער פּוילישער קלאַנג-פּילם, 100 פּראָצענט רעדעוודיג און געזאָנג!
אינגעוועהנליך סענסאַצ. קונסטווערק מיט די בעסטע אינלענדישע און אויסלענדישע כּחות!

NIEBEZPIECZNY ROMANS

אין די הויפט-ראַלען: **סאַמבאַרסקי, בעטי אַמאַן** רעדט און זינגט פּויליש פּאַגאַרעלעס. באָדאַ, קרוקאוויטש, דימשא, אַווערלאַ, שוואַרץ א. א.

געהיימע מאַכנאַציעס פון הינטערוועלט-מענשען. שענסטע מוזיק! עמאַציאָנירענדער אינהאַלט. ליידיע-דאַנס. כאַר. מוזיק-וואַרש. פּילאַמאַניע. דזשא-גאַלד. פּאַקס איבער'ן פּראָגראַם.

Wydawca B. Bocian

צערעס.

רער 100%-מיני ריינער כאָהאָס.
פעטס ווערט אויסגעארבייט
אונטער א שטרענגער השגחה
פון הרב שמחה פרענקעל
פון סהאווינא. צערעס האן
אלוא אהן שום השש געברויכט
הערען צוויי-טוב-דינע מאכלים
דורך אלע. וועלכע היטען אפ
כשרות.

צערעס פלאנץ-פעטס.

אזו טעטיג פון 2-9 און 4-6 חוץ זונ-טאג און יום-טוב.

שריפטליכע אינפארמאציעס ווערען ערטיילט נאכ'ן אריינשיקען פאסט-מאַר-קען פאר 2 ז.

פון ספּאָרט.

וונטאָג דעם 6 ה. ה. 9 פריה קומען פאַר ראַווערע - געיעגען וועגען דער מייסטערשאַפט פון „אספלה“. פאַר על-טערע ציקליסטען אויף 70 ק"מ. אויפ'ן שטח: זוואַנדיע, אַלשטיין, יאַנאָו, פשע-ראָו, סט. אַנאָ, אמסטוב, טשענסטאָ-כאָו. פאַר יונגערען 24 ק"מ. טשענס-טאָכאָו-אַלשטיין-טשענסטאָכאָו.

וואַרט-וויקטאָריאַ 11:21
אין קייש-באַל האט „וואַרטא“ בע-זיעגט „וויקטאָריאַ“ 21 געגען 11. דאס בעווייזט אַ גרויסע פאַרשריט פון דער קייש-באַל-סעקציע פון „וואַרטא“.

בליסקאוויצא-וויקטאָריאַ 3:5
די „בליסקאוויצא“ האט בעזיעגט די צווייטע מאנשאפט פון וויקטאָריאַ אין א פוטבאל-מעטש.

מאָרגען שבת שפילען אַ פוטבאל-מייסטערשאַפט-מעטש אספלה-טוריס-ח. ב.

פון זש. מ. ג. ט.

אין די נאָהנטסטע טעג טרעט צו די באַקסער-סעקציע פון זש. מ. ג. ט. צו נאָרמאַלע טרענינגען. דער הייריגער סעזאָן זעהט זיך פאַר אינטערעסאַנט צולייגע דעם, וואס עס וועלען זעהר אָפט איינגעראַדענט ווערען באַקס-קאַמ-פּען מיט'ן אַנטיל פון די בעסטע באַק-סער. איינשרייבונגען ווערען אָנגענו-מען.

שטוהל-פערשטאָפונג. שוין די אַלטע מייסטער פון דער הייל-לעהרע האבען אנערקענט, אָז דאס נאָטירליכע, פּראָגאַ וואָזעף ביטער-וואסער האט זיך אַרויס-געוויזען אלס אַ גוט געדער-רייניגונגס מיטלע.

Redaktor: Izrael Płockier

Wydawca B. Bocian

Druk. B. Bocian, Aleja 6